

Hi ha moltes maneres
de passar l'estona

PROJECTES

La nova Constitució
de la monarquia espanyola

Tothom haurà llegit en aquestes hores el projecte de Constitució que va ésser presentat a l'última sessió de l'Assemblea Consultiva. El text ha estat publicat íntegrament a la premsa, i mentre no tinguí lloc la seva discussió en les sessions que s'anuncien pel mes d'octubre, sembla que no es posaran massa dificultats a que es digui públicament el que se'n pensi.

Una lectura ràpida no permet fer un examen detingut d'un text legal de tanta extensió com el projecte publicat. Fora d'una impressió de conjunt sobre el sistema d'or-

ne, serà retornada a les Corts per tal que la refacin; àdhuc en casos que el govern estimi d'urgència podrà, d'acord amb el consell del regne, promulgar lleis; i, per acabar d'acusar el caràcter de la nova Constitució, el poder moderador disposarà dels trenta diputats de nomenament reial que li asseguraran un punt ferm, uns portaveus en totes les deliberacions parlamentàries. Es veu la preocupació de fugir d'un excés de parlamentarisme i enrobustir la força de l'Estat, entenent per Estat el poder executiu.

L'eix dels sistemes constitucionals fins avui

Ahir, Congrés de Diputats; avui, Assemblea Consultiva; demà...

ganització política de l'Estat, no es pot per ara avançar res més; i si avui donem en aquest lloc un breu resum d'aquesta impressió amb un sentit gairebé objectiu, és més per a deixar registrat el fet de la publicació del projecte que per a donar una opinió. De projectes se'n poden fer molts i el paper ho admet tot.

Tota constitució ha de ser producte de la consciència nacional. Això vol dir que s'han d'evitar dos esculls. D'una banda que qualsevol voluntat que no sigui la nacional prengui imposar-la; i llavors pecaria per l'autor, no seria una constitució, sinó una «Carta atorgada»; i baldament el seu contingut fos just, seria il·lícita, segons sana doctrina democràtica.

L'altre escull fa referència a la forma com s'ha d'expressar la voluntat nacional: voluntat no vol dir caprici ni fantasia arbitrària; cal, doncs, prevenir la possibilitat d'un enlluernament o d'una precipitació. De quina manera? Procurant que la nació es vegi assistida pel criteri d'aquells que poden aconsellar-la; d'aquells que tenen prou elements d'estudi, prou coneixement de causa per a poder veure clar el significat de totes i cadascuna de les normes que en ella s'especifiquen i que sabran defensar les unes i atacar les altres amb criteri d'imparcialitat i dignitat de doctrina, sense passions ni incomprensions. Apartar el poble d'aquestes veus, seria traïr la consciència nacional i no respectar-la. El poble és un excel·lent jurat; però el millor jurat del món és incompetent per a emetre veredictes, si abans no s'ha creat amb la contrastació de tots els elements de judici un estat de consciència. Per això certes formes aparentment més democràtiques que d'altres, no ho són. Son simplement demagògiques. Fan pronunciar un sí o un no persones que si són ben sinceres, només podien dir: «Què sé jo!» D'aquí ha nascut la formalitat de fer delegar a unes Corts Constituents la sobirania nacional; de manera que la nació atorga la seva confiança a uns mandatàries i aquests en nom seu pacten la Constitució.

Tret de la nada morta del 1808, de Josep Bonapart, totes les altres Constitucions espanyoles han seguit aquestes formalitats.

Tota Constitució és, al fons, una llei de garantia de l'individu enfront de la força del Poder. Un poder absolut, per justicier que sigui qui l'exerceixi, no ofereix cap garantia als ciutadans i és, per aquest cantó, anàrquic.

Fins ara les Constitucions espanyoles s'havien basat damunt del sistema parlamentari, amb matisos més o menys reaccionaris. També en la divisió dels poders legislatiu, executiu i judicial. El present projecte ofereix la notable diferència de concedir a la Funció Moderadora un paper molt principal. El parlament, en aquest projecte, restringit a una sola cambra, la de diputats, només podrà legislar; tota la labor de crítica del poder executiu li serà prohibida; caldrà que les censures al govern, les remarques referents als expedients en tràmit, vagin al consell del regne; quan una llei no sembli convenient al consell del reg-

ne, serà retornada a les Corts per tal que la refacin; àdhuc en casos que el govern estimi d'urgència podrà, d'acord amb el consell del regne, promulgar lleis; i, per acabar d'acusar el caràcter de la nova Constitució, el poder moderador disposarà dels trenta diputats de nomenament reial que li asseguraran un punt ferm, uns portaveus en totes les deliberacions parlamentàries. Es veu la preocupació de fugir d'un excés de parlamentarisme i enrobustir la força de l'Estat, entenent per Estat el poder executiu.

L'eix dels sistemes constitucionals fins avui

ha estat el parlament; a la Constitució que ara es proposa serà, doncs, el consell del regne, una mena de Senat, quant a la forma, però amb unes atribucions, amb una iniciativa, junt amb el Rei i els ministres, que l'acosten a l'antic consell de Castella: així com les Corts tindran unes funcions per l'estil de les de l'Edat Mitjana: votar crèdits, sancionar lleis; però no, com elles, presentar memorials de greuges.

Al costat d'aquesta diguem-ne rígidesa del sistema de coordinació dels diferents poders que amesura l'acció parlamentària, hi ha un sistema mixte de sufragi; l'universal, estès fins a les dones, coexistirà amb el corporatiu; esperem que les lleis orgàniques resoldran els problemes complicats que podrien plantejar-se com a resultes d'aquesta conveniència.

La qüestió religiosa està en la mateixa forma i idèntic redactat que en l'anterior del 76: és a dir, no llibertat, però sí tolerància dels diversos cultes i oficialitat de la religió catòlica, apostòlica i romana.

I heu-vos aquí el que de moment hem vist en el projecte de Constitució. Coneguts els noms dels seus autors, especialment el del senyor Goicoechea, que no amaga la seva intervenció personal en la redacció de la majoria dels capítols, no és d'estranyar que sembli més aviat una ponència per una discussió acadèmica que l'expressió d'un ideal polític viu. Sens dubte, ha volgut fer un treball modern en el sentit que molts conservadors dels nostres temps donen a aquesta paraula; però, així de primer antuvi, ens sembla molt clar que no li ha sortit tal com es pensava. Es un xic difícil tenir com a propòsit principal l'enrobustir l'autoritat del Poder Executiu i voler conciliar-lo amb l'exercici dels drets polítics de la democràcia. Sense dar-se'n compte, ha restaurat institucions que en la història de molts pobles havien fet ja les seves proves. L'erudició li ha ofegat l'esperit.

Els dijous blancs

"FIRME LA VOZ"

Els que creien bonament que els catòlics actius d'aquest país són d'una mentalitat molt diferent de la del «Firme la voz», han sofert una gran decepció i no ho dissimulen. És trist haver de fer constar que mentre aquí fem El Matí, a Madrid fan El Debate. A part les naturals diferències de política interior és innegable que El Debate està més dintre el matis del catolicisme europeu que El Matí, i per aquest motiu l'ataca sempre El Correo Catalán. Si la Providència no hi té compte, El Matí acabarà com El Siglo Futuro. El Correo Catalán ha quedat petit, eclipsat. El «firme la voz» cantat per Carles Cardó, Josep Maria Capdevila i Josep Maria Junoy i secundat per uns quants mossos i uns quants escolanets, és molt més vigorós i més commovedor que el del diari jaumista.

Tothom deia que seria una obra bona aixecar una mica el to del catolicisme indígena. Els fets han demostrat que això és impossible. I consti que quan parlem d'alcantar el to no pretenem un catolicisme massa liberal: ens acontentaríem amb un catolicisme de debò que no fes olor de sagristia, un catolicisme que no pogués confondre's amb el clericalisme, la seva caricatura. Ens fem càrrec, però, de la impossibilitat de proclamar aquell anticlericalisme polític que Carles Cardó defensa quan fa confidències als amics.

El Matí no és el que podien fer-nos esperar els seus homes. Carles Cardó era millor quan signava Vespella a La Publicitat. Ha tingut raó aquell amic nostre que desconfia sempre de les manifestacions de liberalisme dels capellans.

Quant a J. M. Capdevila, els seus articles semblen escrits sub espècie aternitat, tant tenen d'actual i d'interessant. Són breus, com tots els editorials dels seus col·legues, freds, glacials, antiperiòdics i no delaten cap entusiasme.

L'aspiració màxima de Ramon Llull era fer-se entendre pels infidels. Encara que El Matí vagi a un públic de vicaris rurals, sembla que hauria de tenir l'ideal del proselitisme. Tal com està fet no convertirà ningú. I si aquesta «bona premsa» va destinada a un públic més que convençut, no veiem la necessitat de la seva existència.

D'aquest mal en té potser la culpa el fet que a El Matí hi ha dos neocatòlics, dos convertits de nou. L'experiència ha demostrat fa anys que pocs neocatòlics saben trobar el to, encara que només sigui possible citar els que han reeixit.

El Matí té un altaveu en Catalunya Social. Els lemes d'El Matí són, segons ha dit, Veritat, Justícia i Caritat. Com que Catalunya Social no ha promès res, alguns dels homes de El Matí, els més insignificants, fan mèrits des de Catalunya Social. El Matí no podrà la seva fredor britànica, però la quitxalla tira pedres des de Catalunya Social. El «Firme la voz» cantat per Catalunya Social és més impressionant encara. En el seu darrer número dedica dos elogis a El Correo Catalán, «nostre tan antic com robust col·lega».

Aquest setmanari, destinat a ésser repartit als obrers de les fàbriques com a pa espiritual i companatge del sou, publica en el seu últim número una defensa gens dissimulada del polític multimilionari senyor Cambó i del llibre del conegut escriptor catòlic Josep Pla. «No cal dir — escriu — com el nom d'En Cambó no és agrados tampoc als homes de certa esquerra plena de bilis i d'esperit negatiu», etc. Tampoc cal dir que no té res d'estrany que el periòdic destinat als obrers publicui el quart article de Rucabado en defensa de la propietat, escrit amb un engrescament que nosaltres, periòdic burges, no sabríem trobar.

Evidentment, El Matí i Catalunya Social no són la mateixa cosa. Tampoc ho és La Nova Revista. No obstant, La Nova Revista és el camp de joc de J. M. Junoy. És de suposar que La Nova Revista s'anirà ensopeint. Per ara canvia d'impremta. Així ho anuncia El Matí. Però això no té cap importància. La Nova Revista ha de canviar sovint d'impremta. És un punt de vista elegant, tan respectable com molts d'altres de J. M. Junoy, i...

Ruja el infierno,
brame Satán...

W. M.

El que és la glòria humana

Llegim a La Tarde, diari de Bilbao:

«A VENDER AUTOS

El señor Cambó en Buenos Aires

Buenos Aires. — Como representante de la Casa Ford en esta República, ha llegado el ex ministro español señor Cambó, quien, en compañía del embajador de España, señor Maeztu, ha sido recibido por el presidente, Irigoyen.

Es d'un cert efecte còmic la confusió de la Ford amb la Chade.

Però és d'un altre efecte que el senyor Cambó anés acompanyat de D. Ramiro de Maeztu.

"Tu dixisti"

A la nit, a l'hora de les confidències, Xavier Viura, pujant el Passeig de Gràcia, deia a l'enginyer Josep Maria Roviralta.

— Desenganya't, Roviralta, tu has esguerrat la vida.

En efecte, va dir un comentarista en tenir notícia de l'opinió viurística:

— En Roviralta té uns quants milions de duros.

Encara no és prou conegut

Al teatre Novetats tenen per costum donar unes sortides per als entreactes, en les quals hi ha escrit un nom d'autor que varia segons els dies. N'hi ha que diuen: «Josep Maria de Sagarra». El nostre amic, propietari d'aquest nom, és ben conegut dels empleats de la porta i el deixen entrar i sortir amb tota llibertat, sense necessitat de sotmetre's al rigorisme de la contrasenya.

Però un dia a l'home se li va acudir entrar per la porteta que dona al cafè, i el mossos encarregat de recollir les sortides, que pel que es veu no el tenia present, no el volia deixar entrar. Fou inútil que en Sagarra s'expliqués. L'empleat es mostrava irreductible.

— Si no porta la sortida, sentint-ho molt, no el puc deixar passar.

— Però com voleu que us ho faci entendre, sant cristià — féu el nostre amic —, si jo sóc la sortida, precisament.

López-Picó i la clerecia

Santiago Vinardell publica uns articles sobre literatura catalana al diari madrileny Informaciones.

El to general d'aquests articles és més aviat d'elogiar, però cal subratllar alguna inexactitud. Per exemple, parlant de La Revista del poeta López-Picó i cercant la raó del poc èxit d'aquesta publicació que, a empenes, fa quinze anys que dura, Vinardell escriu: «Serà que López-Picó no es hombrer grato a los clericales, que dominan hoy en el campo literario catalán?»

I el nostre poeta obscurista, per tan confessional com és té! I el nom de l'integerrim Rucabado, que té al seu càrrec els articles frontals de La Revista, ¿que no li diu res al senyor Vinardell?

Després, pel que fa a domini dels clericals en la literatura, si parla pels Civera i Sornani, Bagneny, Ll. G. Pla i els seus corresponents i múltiples noms, autèntics o pseudònims (que tots plegats fan una vintena), no sabem de què se les heu En Vinardell.

Referències

Café de la Rambla, a les nou del vespre. Penya de La Revista. En López-Picó té La Gaceta Literaria a les mans i llegeix en veu alta un poema sobre-realista cursi del senyor Salvador Dalí. Després de la darrera ratlla, hi ha un silenci penós. En Carles Riba i senyora, En Rafael Benet i senyora, En Josep Obiols i senyora, En Millàs-Rauell i senyora, l'Esclans i En Chabàs sense senyora, es miren mútuament i no saben què pensar-ne. Joan Chabàs, pulcrament afaitat, pregunta a l'Esclans, que guaita el sostre, somrient al més enllà:

— No us plau, Esclansius?

— Què voleu que us digui, Chabàsius?

M'agrada més el mètode Berlitz...

El nou censor

Ens agradaria errar-nos, però ens sembla que ja hi tornem a ésser. Bru Romeu i Castillo, en fer la crítica d'Ida y Vuelta des d'El Matí, ens deia:

«No podem aprovar la hipòtesi que Satton Vune estableix en la seva comèdia afirmant que les persones humanes, després de la mort, tornen al no-res d'on han sortit.»

A part d'assenyalar la particu'aritat que això sols passa amb les persones humanes (deu voler exceptuar allò que els lletrats en diuen les persones jurídiques), la nostra denúncia que això no és crítica de teatre, sinó exercici pintoresc d'un càrrec més aviat de definidor, ens sembla prou justificada.

L'alarma

Aquell crític d'El Matí ens donarà molta feina. Veïrem l'altre dia una amiga que, en llegir el diari catòlic, es tornava pàl·lida, revelant una gran emoció:

— Què passa? — li preguntem.

— Una gran desgràcia. Sang escales avall. Riudes de gent poc menys que degollada.

— I qui ho ha fet?

— En Bru Romeu. Té, lleixei — ens diu ja somrient i alleujada.

En efecte, es tracta d'un interviu i res més. Però el primer paràgraf ens posa, també a nosaltres, la pell de gallina. Llegiu si no:

«Una gran gentada s'escolava avall d'aquella escala tan ampla i tan venerable que es despenja dintre la porxada de l'Ateneu Polytechnicum.

«De sobte, sense saber com, veiem que davalla, al costat nostre, el senyor Ramon Tor.»

Res: l'alarma no era del tot infundada.

Els homes documentats

Els editors de La Mirada, de Sabadell, volen encarregar a En Josep Maria Pla que faci un llibre sobre Picasso.

— Però em sembla que En Pla no coneix gaire l'època barcelonina de Picasso...

— És igual. Ja la hi explicarà En Duran i Ventosa.

Enquestes

Un redactor de La Noche que per cert conta en el seu record particular aquella pregunta a l'Adrià Gual: Venia para que me hablara usted de la muerte, va anar a trobar l'altre dia el catedràtic senyor Joaquim Balcells per una enquesta d'ordre universitari. Després li demanà:

— ¿Cuales son sus opiniones políticas y sociales?

— Home, francament...

— ¿Y sus ideas religiosas?

En Balcells ja començava d'estar una mica esverat.

— Veurà, jo sóc catòlic.

— Pues yo no. Tengo una cuestión personal con Jesucristo.

— Ah, sí?

— Sí, señor.

Arregleu-ho, home, arregleu-ho!

L'alt personal de les cases editores

Ja fa temps que s'uniren en maridatge econòmic i intel·lectual dues cases editores, una de Madrid i l'altra de Barcelona. La primera ha publicat una col·lecció qui-sap-lo universal a base de volums petits. L'altra, una publicació gairebé enciclopèdica a base de volums grossos.

La feina d'aquesta unió la féu (oh els secrets destins dels humans!) un home més aviat subaltern, el regent de la impremta de casa barcelonina. Entre els col·laboradors de la gran obra de la casa, En Peret (es deia Peret, En Peret abans d'ésser don Pedro) era molt celebrat. Cridava, renyava, es menjava vius els directors i redactors i era una cosa una mica forta pels intel·lectuals de la casa saber que el millor que podien fer per assegurar-se la feina, era estar en gràcia d'aquell Peret que firmava amb certa dificultat. Era com el didot, o el masover o la criada antiga que són els veritables amos.

Ara, d'ençà que és don Pedro, és més important i viu a Madrid.

Un ex-col·laborador de la casa va trobar-lo l'altre dia a Barcelona.

— Què tal, senyor Peret? Ja sé que li va molt bé per Madrid.

I el gran home contestà, com un senador qualsevol:

— Bé, bé, molt bé, però cregui-ho: molt sovint sento la «neuràlgia» de Barcelona.

Un poeta

En certs medis, L'Esquella de la Torratxa té fama de periòdic poc recomanable, excomunicat i no sabem quantes coses més. I ca, senyors; és el periòdic on s'aixopluguen els darrers poetes bohemis, lírics i malencònics.

No fa gaire, en les seves pàgines un sentimental es despenjava amb això:

«ELS TEUS ULLS

Mon ànima daleix la felicitat d'un viure que, eternal, sigui florit; per ço troba l'anhel i la gaubança en els teus ulls, dos bocins d'infinit.

Baldomer Ribes Bancells.»

No val, però, a desconsiderar aquest senyor Baldomer Ribes Bancells; qualsevol dia el premiaran als Jocs Florals i publicarà un volum amb pròleg del nostre príncep de la lírica i epíleg del rei de la nostra rítmica.

L'OBRA DELS NOSTRES ARTISTES. — Dibuix inèdit de Marian Espinal

Frases d'antologia

Un lector ens tramet un retall de *La Nau*. És un fragment d'un article del crític d'art d'aquell diari, Daniel D. Montserrat.

Els paràgrafs que reproduïm no tenen preu com a arrodoniment, claredat i concisió. Que ho jutgin els nostres lectors mateixos:

«Es endebades, però, que aquestes meves reflexions canviïn les coses de l'actual estat. Ens cal catalogar els nostres homes-per sistema i així es fa més pràctic opinar un cop s'ha fet l'assimilació.»

Notes: a) Ja són dos a fer sistema; b) la resta de l'article és digna del tros copiat;

c) no oferim cap recompensa als intents d'explicació del text reproduït.

Cal ésser conseqüent

Dissabte passat, a la piscina del Club Natació Barcelona, se celebrava un important festival internacional. En una de les proves femenines del programa, la senyoreta Basols, en el moment de pendre la sortida, va perdre uns segons degut al costum que té de senyar-se abans de començar cada cursa. La sortida va ésser donada en el precís moment en què ho feia, i la noia es va atabalar.

A la llotja dels periodistes, es lamentava l'esmentat retard a pendre la sortida i era creença general que, si no hagués estat això, la jove recordwoman catalana hauria pogut batre el rècord de la prova. Però hi havia un dels periodistes que tot era tirar aigua al vi i afirmar que no havia perdut tant temps com això. La seva rara insistència va preocupar a un amic nostre que hi havia per allí i no va parar fins a esbrinar qui era aquell polemista.

Es tractava d'un redactor d'*El Matí*, home conseqüent a tot ésser-ho, que acompanya una tasca informativa de darrera hora.

En llibre de Mossèn Clapés

Estem segurs que si el senyor Vallés i Puigals ha tingut temps de llegir el volum de recent aparició, de Mossèn Clapés, a propòsit dels cognoms catalans, no trigarà poc ni gaire a donar-nos una nova edició, convenientment augmentada, de *l'Elogi de Catalunya*.

Heus aquí dues magnífiques mostres d'argument que haurien de resultar utilíssimes a l'ex-President de la Diputació de Barcelona.

Segons l'autor esmentat, entre els cognoms catalans, cal comptar-hi Mac Donald. I per cert que, a l'índex de l'obra, el trobareu precisament al costat de Macià.

L'altra mostra serveix per a solucionar un conflicte als aficionats al tennis. Es tracta d'En Maier, una glòria tennística que hom no es decidia a considerar exclusivament nostra a causa del seu cognom, cregut alemany de soca-arrel. Doncs, no, senyors; Maier (o Mayer) — sempre segons Mossèn Clapés —, és un cognom genuïnament català, que data de l'any 1030 i que deu el seu origen a un puig que hi ha prop de Caldes de Montbuy i que porta aquest nom.

Són, veritablement, dues dades que valen la pena.

Erudits al Palau Nacional

Visitant les sales i pavellons de l'Exposició, per poc observador que hom sigui pot sentir algunes opinions i constatar la cultura d'alguns visitants de forma força pintoresca.

Aquí van dues converses recollides en el Palau Nacional:

A una de les sales d'Art antic, davant d'un dels sarcòfags de pedra que hi ha exposats (el de Briviesca del segle VII, si no recordem malament), un dels sastres més coneguts de Barcelona, com a tal i com esportman, diu en castellà, dolent, a dos senyors amb cara de forasters que l'acompanyen:

— Es lo que yo siempre digo: los romanos y los antiguos eran más higiéncos que nosotros, y por lo tanto más adelantados. Veán ustedes qué bañeras de piedra más estupendas usaban.

Davant un dels diorames del mateix Palau, aquell que representa el Cid acomiadant-se de Ximena en sortir cap a l'exili, un bon pare de família, amb la dona, la sogra, la cunyada i dues criatures, sense fixar-se en el cartell en el qual, en lletres de pam, es dona el nom del personatge del quadro, diu:

— Vosaltres aquí no us doneu compte del mèrit de les coses que veieu i potser us avorriu; jo, en canvi, passo una estona excel·lent perquè en història hi entenc. Veieu per exemple això: doncs representa un rei d'Espanya dels temps feudals, que es va fer frare, i aquí està acomiadant-se de la família, abans d'entrar al convent...

Els homenatges

En ocasió del seu sopar d'homenatge, En Montero va llegir un llarg discurs, una mena de memorial de greuges, com si diguéssim. L'orador anà abocant tot el pòsit de les ofenses i desconsideracions rebudes per part d'autors, crítics i empresaris... Quan no clava els noms, les al·lusions eren d'una claredat que esgarriava.

Tot d'un plegat En Montero es va aturar en la seva lectura. Hom va notar que es passava per alt una quartilla i mitja, que les arrugava curiosament i les llençava en un recó. El discurs va continuar, àcid, amargat...

Un indiscret, que sempre n'hi ha, va anar a buscar la quartilla i mitja que jeien al costat d'un test. Les va desplegar, i...

Va resultar que era el tros de discurs dedicat a En Francesc Madrid, la inesperada presència del qual en el sopar motivà la naturalíssima mutilació del parlament.

Definició

En Foix, poeta i pastisser, ha fet una imatge molt escaiant de l'Exposició Internacional de Barcelona:

— L'Exposició — deia a Tomàs Garcés — és un gran dolç que se'n mengen els barcelonins.

En Sagarra, que és un home d'esperit i que té sarcasmes molt fins, comentà la frase, observant:

— Mentre no els faci mal...

Un cultivador de clavells català

En trobar-nos en terres de l'Alt Empordà, no ens hem sabut estar de fer una visita al senyor Ferrer Guàrdia, de Llansà. Havíem sentit parlar molt d'aquest senyor. Una tràgica epopeia envolta el seu nom, avui gairebé oblidada, i és per això que en anar a fer-li una visita, acompanyats d'un amic de Figueres, en el poblet on sojorna, sentíem un poc d'emoció dintre nostre. En arribar a la petita estació de Llansà, el primer que fèrem fou cercar amb la mirada el senyor Ferrer, car sabíem que ens vindria a esperar, i nosaltres, que no el coneixíem personalment, ens fou verament una sorpresa, en

ma. Després els recents que ha rebut de Rússia, tramesos per la mateixa família de Lleó Tolstói, amb la qual el lliga una antiga i sòlida amistat. Són uns clavells magníficament ufanosos, d'un blanc avellutat i d'una olor exquisida.

— Aquesta espècie ha començat de donar uns resultats altament satisfactoris — ens explica —. Catalunya és sens dubte un dels països més bons per al cultiu d'aquesta flor. L'Empordà sobretot. És una terra bona i generosa.

I el senyor Ferrer ens parla detalladament del cultiu d'aquesta planta i és quan vera-

El senyor Ferrer entre clavells, amb la seva família

acostar-se'ns un vellet venerable, senzillament vestit, que ens oferia la mà amb el somriure arran de llavis.

El senyor Ferrer és un home baixet i revellit. Unes barbes blanques i abundoses emmarquen el seu rostre d'apòstol, on hi ha uns ulls que brillen inquietos. Té el front ample i la testa despoblada. Sembla talment un «cap d'estudi». Parla amb veu reposada, mesurant bé el que diu. És un dels homes (ho confessem) que ens ha fet més impressió conèixer. I és que el senyor Ferrer us sobta en mil conceptes. És un home que ha viatjat molt i posseeix una vasta cultura.

Després d'haver-lo sentit parlar, hom es meravella que dintre seu, amb aquell aire pagessívol, bategui una espiritualitat i una cultura tan extensa. Com diem abans, el senyor Ferrer ha viatjat molt, ha fet grans sojorns a l'estranger, sobretot a Austràlia, on va viure amb la seva família molts anys. Ací, que tenim fama d'ésser indiferents per a les nostres coses, és potser on es coneix menys l'obra d'aquest català, les activitats del qual per la floricultura l'han fet conegut a molts països. El cultiu del clavel·l ha estat la seva especialitat i l'amor més gran de la seva vida, i és per això que ha dedicat llargs estudis i pràctiques per a millorar les espècies, i crear-ne de noves, i ha vingut, després, a posar el fruit dels seus treballs, el seu dígit-ne art, a la nostra terra. Això sols pot fer-ho un fill que estimi molt la seva terra, i és per això que els catalans li n'hem d'estar agraïts. Des de l'estació mateix de Llansà ja es veu la gran estesa de clavells en plena florida.

N'hi ha set vessanes i podeu creure que és una meravella de vistositat i d'aroma contemplar-les totes en l'esplet magnífic de la florida.

— Voleu contar-nos, senyor Ferrer, algunes coses de la vostra vida? — li preguntem.

Ell accedeix sense fer-se pregar i amb veu pausada comença:

— Cap allà el 1896, vaig marxar a Austràlia amb la meua esposa. Embarcàrem a Marsella amb el vapor Jarra — me'n recordo com si fos avui — en direcció a Melbourne. Per marxar ens havíem venut algunes coses i amb això pagàrem els viatges. Ens trobarem en aquella ciutat, sense comptar-hi els equipatges, amb solament disset francs i amb l'inconvenient de no haver-hi canvi monetari amb la lliura esterlina. Sols una gran fe en nosaltres mateixos i unes ganes grandioses de treballar, ens feren surar. Les mil peripècies que passàrem no cal pas que les expliqui, perquè es farien interminables; ara, l'èxit o la sort, digueu-ho com vulgueu, que va coronar els nostres esforços, ja fa de més bon escoltar. Ens havíem establert a Vendigo, a uns cent tres milles de Melbourne, i al cap de pocs anys érem propietaris d'unes finques molt importants amb una munió d'obres considerable. Ens dedicàrem especialment al cultiu del clavel·l, i el nostre nom sortia en totes les revistes d'agricultura del país i de l'estranger.

— Sí, ja en sabem alguna cosa — diem nosaltres —; si fins ens han contat que el govern us va condecorar.

El senyor Ferrer somriu benèvolament. Troba estrany que nosaltres sapiguem això. Després ens mostra una medalla d'or molt ben cisellada amb la següent inscripció:

To
J. Ferrer Esq.
— From
His employees
Kerang
Oct — 31 — 1900

que, traduïda, vol dir: «Al senyor J. Ferrer, els seus obrers».

— Aquesta medalla — ens diu el senyor Ferrer — me la van oferir els meus treballadors mateixos per mans del ministre de l'Agricultura d'Austràlia. Es feta amb or del país mateix. Va ésser per a mi un goig immens que no s'esborraria mai més. Això és una prova evident de la manera amb què jo he tractat sempre els meus obrers, com ho és també de l'estima que em tenien els australians.

Després ens mostra les seves grans plantacions de clavells amb les diferents espècies d'aquest. El blanc-gardènia i el blanc rosa, que són unes espècies creades per aquest senyor, d'una admirable esplendidesa i aro-

ment ens sorpren més la vastitud dels seus coneixements. Ens porta també a visitar la casa on viu. És una casa pairal que va comprar a un marqués molt conegut a les guerres del vuit cents. Encara hi resten una infinitat de mobles antics i de molt valor, que ell conserva amb tota cura. Ens fa entrar al despatx i biblioteca. Per la família aquest lloc és un verdader santuari. Tot parla del plorat germà, aquell home que va morir pel seu ideal, i en recordar les coses passades li llagrimegen els ulls, al mateix temps que la veu se li enfosqueix per l'emoció...

— Aquesta casa hi faré posar el nom «Germinal», que és el que havíem posat en la casa que teníem a Montgat, llavors d'aquells fets que foren la nostra ruïna.

En Josep Ferrer i Guàrdia viu encara pel record de l'absent enyorat. Amb exemplar persistència en el treball, fa tasca en un altre sentit, en el del cultiu del clavel·l, però amb el mateix entusiasme, dedicant-hi tot el que sap i amb una bonhomia que sembla encomanada per les flors que cultiva.

ANGEL PONS I GUITART

Un interviu amb Bernard Shaw

El títol podria fer creure que l'interviu amb el famós escriptor anglès ha estat fet directament per nosaltres. Ens faria molta il·lusió i cal que diguem, de passada, que ja el teníem mig coll avall, car Bernard Shaw havia d'haver vingut a Barcelona amb motiu del Congrés Internacional del Teatre.

Bernard Shaw, però, ens ha fet el salt i en comptes de venir a Barcelona ha marxat als Balcans.

Durant el seu pas per Iugoslàvia, però, un periodista serbi aconseguí tenir amb el gran autor britànic una conversa, de la qual reproduïrem les coses que ens semblen més interessants.

— El vostre viatge pels Balcans — pregunta el repòrter serbi — té alguna finalitat política?

— Gens ni mica. El vostre país és el més econòmic del món i la meua dona està molt cansada — respongué Shaw.

— Aleshores — afegeix el periodista, sense descoratjar-se —, parlem-nos del teatre...

— No tinc inconvenient — respon Bernard Shaw —, però us participo que no en tinc cap concepció; no sóc ni teoritzador ni especialista, ni sé absolutament res de teatre. Però la cosa que em frapa més és que sóc més conegut a Iugoslàvia que a Anglaterra, on solament em coneixen alguns intel·lectuals.

— No ens voleu precisar alguna idea sobre l'art dramàtic...?

— No en tinc cap idea — afegeix Bernard Shaw —. Escrivint un drama experimento el mateix procés natural que presideix els batecs del cor. Sobre aquestes coses no s'ha de tenir cap concepció, car en contemplar superficialment un home que escriu drames, sempre us semblarà una mica boig.

Bernard Shaw, de passada, dedica, com de costum, algunes frases severes a l'Anglaterra. El repòrter explica que els Franciscans de Boljoda van ensenyar a Shaw alguns «Bills» de l'edat mitjana i que aquest, ple d'admiració, exclamà:

— Estic temptat de robar-vos-els. Però tranquilitzeu-vos... els anglesos no ho solem fer. En canvi, malfieu-vos dels americans, car, si poguessin, us els pendrien.

— Voleu resumir-nos — afegeí el repòrter — les vostres impressions de viatge abans d'abandonar Iugoslàvia?

Bernard Shaw, aleshores, digué quatre frases numerades segons un ordre de manaments catequístics on es condensa tot el seu exquisit gust de la paradoxa:

1. Natura morta esplèndida.
2. Drets d'autors morts.
3. Petrolis morts... per a l'Anglaterra.
4. País barat! País barat!

En resum — acabà dient Bernard Shaw —, els anglesos no saben llegir...

En Bon a l'Exposició

En Bon és, evidentment, l'últim bohemí. És el darrer representant d'aquella època fabulosa en què els artistes, per a ésser considerats com a tals, tenien d'aplicar molta més fantasia a la seva vida privada que no pas a la seva obra. En Bon, no obstant, sap perfectament que viu en una època on bon tros diferent de la d'aquells temps gloriosos i s'ha enginyat astutament per tal d'adaptar als costums del dia el sentit i les necessitats de la febre romàntica d'antany. Ell, que havia estat un bohemí integral, podem dir que avui dia fa bohemí aplicada.

En aquests darrers anys, En Bon es va adonar que també el fer de bohemí podia donar diners. Llavors se'n va anar a Amèrica, va organitzar una exposició dintre el barco mateix i d'aquestes activitats excèntriques i fantasistes en va treure el producte del viatge i encara hi va guanyar un gran prestigi. Abans, En Bon es passejava per Barcelona vestit de gitano o del que fos. Sempre ha tingut una gran feblesa per disressar-se. L'altre dia ens va comparèixer a la terrassa del Colón amb una gabardina fins els peus, un *salakoff* i ulleres de conxa sense vidres.

— Vaig vestit d'anglès — ens va dir —. Ja que no vénen turistes, cal que els barcelonins ens espavilen per a donar una certa sensació de cosmopolitisme...

Admirable, Bon! Quan va tenir la idea d'instalar-se a l'Exposició va veure de seguida que no podia presentar-s'hi amb un vehicle qualsevol. I, naturalment, va agafar una *roulotte*. La va pintar de verd, hi ha posat quatre rètols suggestius, i aquí el tenim, una mica més amunt de l'entrada del Poble Espanyol, fent caricatures personals des de cinc a mil pessetes.

Els diaris han dit que la nit de Sant Joan, En Bon va vendre no sé quants milers de caricatures. Deu ésser lleugerament exagerat, però el que sí podem assegurar és que el nostre amic, contra tots els averanys, s'ha atipat de fer diners. Per la seva *roulotte* han desfilat un personal nombrós i colorit que ha brindat les seves gràcies i els seus defectes al llapis d'En Bon. Una vegada més, la improvisació, l'excentricisme, donaven uns resultats altament remuneradors.

Es allò que deïem de la bohèmia aplicada.

Constitueix un espectacle insuperable veure actuar En Bon dintre del seu carro. Les anècdotes plouen a grapats, perquè En Bon

En BON dintre la seva «roulotte»

no fa un gest, no diu una frase, que més tard no pugui encolomar-se en un interviu d'aquells que en diem brillants.

L'altre dia, una turista americana feia el nas pels voltants de la *roulotte*.

— Què hi ha vostè aquí? — va preguntar a En Bon.

— Sóc el cònsol de Nicaragua. Les americanes estan molt ben disposades a empassar-s'ho tot. La dona, però, es va voler ressenyar.

— I per què no s'està al consolat? — Veurà: és que em van treure perquè no sabia ballar flamenc...

Etcètera. De coses com aquesta, pels volts del carro d'En Bon en passa una cada cinc minuts.

Quan estigui tip d'estar-se a l'Exposició, En Bon enganxarà un cavall a la *roulotte* i, xano xano, farà un viatge fins a Madrid. S'aturarà en diverses poblacions per exposar-hi els seus treballs; mentrestant els diaris n'aniran parlant, i el dia que arribi a la Puerta del Sol hi haurà una gran explosió d'entusiasme.

Ell és així. Bon amic, gran company, dibuixant excel·lentíssim. És mereix tots els èxits, i encara més.

P.

L'APERITIU

Motos. — Les bicicletes, segons els climes, segons les arquitectures, resulten una cosa lleugera, pacífica i ondulant; en el nostre clima i en l'escenari de les nostres carreteres, és una mena de salsa que va degotant sobre la pols. Una salsa feta amb ceba crua, gaseoses, samarretes, branquillons de farigola i sarsueles de 1910.

La bicicleta de níquel, que es pot fer a miques com un «puzzle» i que fan servir els excèntrics del circ, és l'única que comporta dignament el nostre clima. Aquestes bicicletes especialitzades del circ, venen a ser com bicicletes de laboratori, reaccionen segons els graus de genialitat de l'excèntric que les domina. Les bicicletes que serveixen per donar una volta cap per avall, són les més lleugeres, les menys decoratives, són unes bicicletes que no saben caminar pel carrer.

Una moto, encara que diguin el que vulguin, em fa l'efecte d'una bicicleta engeixada, plena de fums i de pretensions. Una moto, quan era jove, era una bicicleta fina muntada per una noia de cabell clar com una pela de llimona. Els anys i els disgustos l'han convertit en una cosa apoplètica, rebaixada, inflada de greix, explosiva i amb un geni infernal. Una moto és una bèstia horrible; jo tinc la desgràcia de ser despertat cada dematí per un estrí escandalós d'aquesta mena. La sento passar pel meu carrer amb el cor encara adormit, amb aquelles ides imprecises i vagues que es gronxen entre el somni i la vetlla.

Es tan gran el terrabastall que la moto fa en el carrer, que fins l'asfalt es queixa, les parets de les cases trontollen, i és que jo crec efectivament, en aquella hora del matí, que el neumàtic de la moto és com una dent que s'enduu tota una tira de pell de l'asfalt. El crit dolorós i explosiu no és produït pel diable de dues rodes, és produït pel meu pobre carrer, al sentir-se arrencar un tros de pell per un cercol feixuc, d'una goma dura i implacable.

Aquesta sensació l'observo cada dematí, i fins crec que les porteres i les dones de les botigues, surten ràpides quan ha passat la moto, amb tovalloles i objectes de primera cura, per auxiliar el pobre asfalt ferit, com passa en els camps d'esport, amb aquella negre adalera que acostuma anar en mànegues de camisa, i salta damunt de l'herba, quan un jugador s'ha fet mal.

Maillots. — El maillot bicolor, posat a dos temps amb el seu cenyidor de goma i usat per homes i dones indistintament, crea com una mena de tercer sexe sobre les platges. Clara Bow d'aquest uniforme aquàtic n'ha fet una cosa pròpia i especialíssima que lliga perfectament amb el seu cabell roig i amb els seus llavis de baladre tenyit.

Aquesta moda de maillot de bany és una troballa,ensem amb la indumentària de platja de les senyores elegants del temps de Toulouse-Lautrec; aquelles horribles combinacions de gorres i còfies i falduilles... Les dones semblaven en aquell temps, unes violetes monstruoses, funerals, acalorades, completament atudes per un pop invisible, que era el pudor que es portava aleshores.

Anant pel món trobareu en alguna barraca de fira un d'aquests aparells més o menys estereoscòpics, que tirant una moneda de coure, us ofereixen un espectacle picant. I si cerqueu bé, hi haurà precisament en un d'aquests aparells, una visió anacrònica de platja: una senyora vestida de bany, que està d'acord amb l'arquitectura del Palau de la Música Catalana; sota el maillot i el vestit, acostuma a dur una cotilla plena de tortures metàl·liques que apreten tristament la seva abundor disgustada.

Els senyors d'aquella època que es banyaven al mar, ultra les fantasies d'utilitzar una redingota vella, o una «guerrera» inservible, o la blusa de color de palla que havia dut un criat despedit, utilitzaven aquells maillots ratllats, que arribaven a colze i a genoll, i acostumaven a ser d'un blau indecent i d'un blanc sense innocència. Els senyors amb els seus bigotis i les seves calbes, vestits d'aquella manera i sortint de l'aigua, semblaven com una mena de criminals pobres, com una mena de presidaris que s'havien escapat nedar, i que les extremitats del seu vestit de condemna havia restat entre les dents dels llobarros i les tonyines.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

RAMON BES & C.^a

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes y utilitatge per les Arts Gràfiques

Carrer Agullers, 1, i Via Laietana, 4

Telèfon 15524 - Apartat 896

Direcció telefònica: DANIBES

BARCELONA

GRAN SASTRERIA LAIETANA

LA DEL RELLOTGE

ELEGANCIA - PROMPTITUD - ECONOMIA

Extens i variat assortit en les novetats que la moda imposa Veritable i garantitzat tall americà

Trajos estam i fresc, a mida, des de 75 pessetes Pantalons tennis a mida, des de 18 a 115 »

TALLADORS DE PRIMER ORDRE

40, VIA LAIETANA, 40

TELÈFON 12446

COSES D'ALTRE TEMPS

Sobre una rèplica de Pla

L'amic Josep Pla — amic *quand même* — ha publicat en forma d'interviu un article a *La Veu de Catalunya* per a donar la rèplica al meu darrer article a MIRADOR. Sembla que s'ha enfadat una mica amb mi perquè, segons diu, vaig usar paraules que depassen els límits de la correcció amb una manca d'elegància que fa difícil de sostenir una polèmica.

Em sembla que Pla exagera. És cert que vaig parlar de la seva ploma disponible, però no sé d'on treu que vaig voler dir ploma venal. Jo em referia — i l'explicació era ben clara — al desballemament espiritual de Pla que li permet posar les seves grans qualitats d'escriptor al servei dels blancs com dels negres. Hi ha susceptibilitats que desconcerten i escamen. Potser tot és degut a que Pla, neòfit en qüestions de correcció i d'elegància, ara fila massa prim.

No en parlem més, i aprofitem l'article de Pla com un motiu — que ja vaig agrair-li — de donar actualitat a una defensa dels homes de l'esquerra catalana.

Sí, amic Pla i els altres que pensin com ell. El qui mana aquí i a tot arreu, fins en aquestes mateixes hores que vivim, és la massa neutra; i quan aquesta ens gira l'espatlla, el millor que es pot fer — jo diria l'únic que es pot fer — és esperar per si en un moment decisiu de la seva voluntat insegura ens escolleix per a interpretar-la. Però que la massa neutra decideixi, però no és un instrument d'acció. Aquesta és funció dels partits polítics i dels seus homes, que podran desenrotllar la lluita si la massa neutra els ho permet, i hauran de plegar si no està per ells.

Això no és una facècia, ni una teoria, ni una novetat. És la vulgar constatació d'un fet, d'una llei de la història, que ningú no deu ignorar. La filosofia popular n'ha fet aquella dita que té la seva expressió en tots els idiomes del món: ja pots xiular si l'ase no vol beure. I contra el que suposa Pla, en el mecanisme intern de la Revolució anglesa, de la francesa i de la russa, que per l'estrepit són esdeveniments de més relleu que els altres, és on es pot fer una collita més abundosa de proves aclaparadores. El pobre Robespierre, que no sabia res d'això perquè només era home d'acció, se'n va asabentar el darrer dia de la seva vida. Sabia que els conjurats de Thermidor no podien res contra d'ell, però no havia pensat que els neutres, sempre tan quiets i obediets, en farien dels conjurats el seu instrument per a dur-lo a ell a la guillotina, i menys encara havia pensat que la decisió dels neutres seria d'una força tan absoluta i tan definitiva que fins els més fervorosos dels seus partidaris el deixarien executar pel pretext d'haver pogut a l'hora d'alliberar-lo.

L'espant de Robespierre, el sobtat ensorrament de la seva il·lusió d'omnipotència, més trágic que la seva mort, és la derrota de l'home que volgué ignorar — com d'altres n'hi ha avui que tampoc hi pensen — aquella llei inexorable de la història. Però els exemples són a milions. Tota la vida política de tots els pobles de la terra és un exemple permanent. I per haver-se entestat a no volen entendre-ho, cal veure les penes que s'ha donat Pla per a poder explicar el cas actual dels homes de la Lliga, reduïts a una impotència que per a tots és un dolor.

Més li hauria valgut a Pla i als seus amics no intantar-ne cap d'explicació. Una situació dramàtica l'han convertida entre tots en un número de circ. Jo els deia que si és cert — com repeteix Pla en el seu interviu — que els polítics, quan són realment polítics, dirigeixen sempre, i que els homes de la Lliga són polítics d'aquesta qualitat, no es comprèn què fan ara parats. I em donen en resum aquesta resposta: «Això que preguntem amb una tràgica inoportunitat obeeix a un tòpic d'ambients primaris. Quan es travessa una situació normal, en la qual hi ha alguna cosa a guanyar, nosaltres dirigim sempre, perquè volem i perquè en sabem; però en una situació difícil en la qual només hi ha alguna cosa a perdre, nosaltres fem ofici de moderats, i tots els qui coneixen la trompa de l'elefant del Parc (quina afusió tan curiosa!) i no són uns primaris, ja saben que en aquests casos un moderat professional no ha de fer res.» El més còmic és que el bon home que ha trobat aquesta resposta em té a mi per un escèptic.

No s'hi capiquin Pla i els seus amics. Tots els qui no pateixen la mania de *Chantecler*, la poètica creació de Rostand, el gall que creu que surt el sol perquè ell ha can-

tat, troben una explicació més humana i més senzilla del cas de la Lliga. Es fa el que es pot i no el que es vol. Heus aquí tota la teoria, que és ben poc complicada. Els amics i els partidaris estan en el seu lloc, però la massa neutra està girada d'esquena. No hi ha més que esperar o lluitar sense satisfaccions triomfals, com varen tenir de fer, per iguals motius, en el seu temps els homes de l'esquerra catalana.

Però ara que ja han passat alguns anys; que l'amic Pla, sortit dels partits d'esquerra, ha pogut conèixer els homes i els arxius de la Lliga i compta amb l'ajut de la seva clariïdada; que estem lluny del soroll de les baralles i que en la soledat de l'estudi pot el qui vulgui plantejar-se i resoldre el problema com un problema d'escacs, ¿ha pensat quina hauria pogut ésser l'actuació de la vella esquerra catalana si hagués estat dirigida — com es diu que no va ésser-ho — per polítics de qualitat, despulats d'enveges i de rancúnies? Després de llegir la crònica de Pla, recopilació anecdòtica d'antigues disputes, només sabem, com ja sabem, que l'acció dels homes d'esquerra no era agradable als de la Lliga. Però coneguda la seva posició política, la composició heterogènia dels seus partits, la força coherent i apassionada de l'esquerra anticalanista i l'actitud de la massa neutra, ¿quina llei d'acció un historiador crític podria assenyalar com més encertada? El pobre llibre de Pla no pica tan alt i els seus *Chanteclers* estan muts.

Jo lleixo sovint els articles polítics dels joves de *L'Opinió*, i veig que, amb un confusisme més intens, són allà on érem vint-i-cinc anys ençà. Encara es discuteix, amb la mateixa sinceritat i el mateix desig d'encertar, si s'ha de radicalitzar els catalans o s'ha de catalanitzar els radicals. Encara es parla de la força d'esquerra ha d'ésser obrera o nacionalista, de si es poden lligar en una sola aquestes aspiracions disperses, de si els problemes polítics del liberalisme democràtic s'han de subordinar als problemes socials de la riquesa. Tot això vol dir que l'esquerra catalana, com una força d'acció, està avui encara en estat de formació. I els homes de la Lliga, que no han tingut de conèixer aquesta feina dura i penosa per haver-se trobat amb una força feta i en marxa, permeten que en nom seu un home sense cap idealitat insulti per imbecils i envejosos els vells companys que un quart de segle ençà no varen deixar enllestir el que encara els seus fills no han pogut fer.

Però no es facin il·lusions. Si la massa neutra torna — com fatalment tornarà — a pendre una de les seves decisions inapel·lables, ningú no sap quin instrument d'acció escollirà. Tot depèn de l'aspiració de l'hora. La colla que avui ens pot semblar la més modesta o la més infelicitat pot resultar l'única aprofitada. Si és així, un cop el corrent popular l'empenni, es tornarà coherent si no ho és i tindrà la força que avui li manca. I els homes de la Lliga poden conèixer hores d'una impotència més dolorosa que la d'ara o més ridícula que la diuen que va ésser la de la vella esquerra. El més estrany és que nosaltres, precisament nosaltres, tinguem necessitat encara d'algun fet experimental per a comprendre aquestes senzilles veritats.

Escepticisme? Pessimisme? Manca d'intuïció política? Tot això em penja l'amic Pla per mor de les meves teories, i no me'n queixo, perquè no faig ni penso tornar a fer política. Però tinc ara a la taula uns estudis sobre un polític eminent, la personalitat del qual és definida amb aquests termes: «Té tot l'optimisme necessari per actuar i tot l'escepticisme per a posar-lo a cobert de desil·lusions. El seu escepticisme no el priva del gust de lluitar pel triomf de les seves idees, però fa que quan sent que són incompreses o que la massa del país no està per a seguir-les, no s'entossudeix, i abans d'ésser vençut, se'n va sense rancúnia, i espera.» Aquest polític només és diu Briand, i sense pertànyer a cap partit, ha estat nou vegades president del Consell a França i és una de les figures polítiques més considerables del món.

Per cert que, comentant la seva acció en la política internacional de la pau amb el mateix to que Pla comenta l'acció política de la Lliga a Catalunya, un amic li deia que en alguns cercles polítics s'atribuïa a la seva clariïdada i a les seves intervencions personals una tal importància que eren per a la causa de la pau com una mena de mesianisme. I Briand, per tota resposta, arronçant les espatlles, va dir:

— Que en són de ximples!
Tanmateix hi ha una diferència entre aquestes paraules i les d'un *Chantecler* de la Lliga. Però tinc més confiança en pensar com Briand que com l'amic Pla. Tota la qüestió està en tenir prou sensibilitat per a donar-se compte de quan el corrent popular va en la nostra direcció o quan se'n aparta.

No sé si serà cert, com es diu, que tota la campanya de Pla respon al desig de preparar futures rehabilitacions de prestigi en conserva per a quan pugui produir-se un nou moviment de voluntat de la massa neutra. No hi hauria res a dir si la forma fos més digna. Però em sembla una feina deploable, sigui qui sigui el qui la faci o l'inspire, passar-se els dies que corren atiant les velles discòrdies dels partits catalans. Quan la massa del poble cerqui altre cop algú que vulgui enquadrar-la, se li podran donar els volums de la fundació «Cambó» perquè aprengui qui són els seus homes. En trobarà de dues menes. Els uns, una colla d'imbecils o de miserables que, per petites enveges, no s'hi miren a malmetre la causa més santa. Els altres, una colla de vius que, tenint totes les capacitats per a dirigir com vulguin la vida del poble, només volen quan hi ha alguna cosa a guanyar. Si realment és aquesta tota la classificació que, segons les doctrines de Pla, pot fer Catalunya de les seves seleccions, serà millor que no es mogui. Ja està bé com està. Però sortosament en aquesta massa neutra a la qual estic incorporat hi ha molta gent d'altra mena que, sense ferides de vanitat, té posada en els nostres homes, tota una altra fe.

AMADEU HURTADO

El cafè dels artistes i dels poetes

La major part dels turistes que van a Roma amb el Baedeker a la mà, no tindran esment de l'existència del Cafè Greco, de la via Condotti, no lluny de la *piazza di Spagna*. I si en tinguessin esment o el descobrissin a l'aventura no hi sentirien tal vegada l'encís i l'ensonyament de les coses velles com hi he sentit jo.

El Cafè Greco és a Roma el cafè dels artistes i dels poetes, i això ja no d'avui, sinó de fa més de cent seixanta nou anys, car fou fundat l'any 1760 per un grec d'origen, Nicola di Madalena.

Aquest llevanti, ànima d'artista amb els seus mateixos clients, es complia a alternar i discutir amb ells sobre qüestions artístiques, literàries i filosòfiques i fou potser a força de protegir artistes humils, fiant-los les consumacions i avençant-los algun diner en espera dels somniats triomfs, que Nicola di Madalena se veié obligat a vendre's el seu establiment al cap de pocs anys i provar fortuna en altres afers.

Mes el Cafè Greco havia ja adquirit el subtítol de *Caffè degli artisti e dei poeti*, i uns i altres, vencedors o vençuts en la lluita per la glòria, els de Roma, els de províncies i àdhuc els estrangers, es reunien diàriament al voltant de les taules marmòries de llur local predilecte.

I amb els artistes i poetes s'ajuntaren els estudiants, i amb ells avantguardistes i revolucionaris, ànimes inquietes, visionaris de tots els temps que en una o altra forma, en un o altre camp, però sempre de cara a la llibertat, han treballat i bregat per la dignificació humana en oposició a l'estancament i conformisme de les multituds abúliques que són també de tots els temps, sense exclusió del nostre.

En el Cafè Greco es tramaren complots, es redactaren proclames arborades per ideals generosos, fulles clandestines i articles vibrants d'entusiasme i de fe, notes característiques de l'abnegació i del romanticisme inflammat que era l'ànima de totes les causes i de totes les idees en aquell segle XIX qualificat injustament d'estúpid per Léon Daudet, fill del gran novel·lista que fou també un gran romàntic.

Encara avui si visiteu Roma en plena dominació feixista us sentireu reconfortat i esperançat entre les velles parets del Cafè Greco plenes d'inscripcions dels segles XVII i XIX, plenes de quadros multicolors i de pintures murals, records i penyones que han deixat com testimoni de llur pas els nombrosos artistes de tot el món, noms gloriosos alguns i altres totalment ignorats que caigueren vençuts entre les runes de llurs esperances decebudes.

En el Cafè Greco, encara que hi entreu per primera vegada, us hi trobareu com a casa, perquè hi veureu només artistes i escriptors filòsofs i poetes barrejats amb una selecció dels estudiants que constitueixen l'esperança de la nova Itàlia per damunt de les camises negres.

I és que aquelles parets, aquelles vitrines plenes de records d'altres temps, majòliques, porcel·lanes, *bibels* de tota mena i manuscrits de gent cèlebre que foren un dia clients de la casa, desperten en el vostre esperit aquella dolça beatitud de les coses venerables.

Voleu alguns noms d'aquests clients? Goethe en fou assidu, com així ho foren Goldoni, Wagner, Rossini, Gógol, Mendelssohn, Bizet, Berlioz, el rei Lluís de Baviera, Sembach, Schopenhauer i cent d'altres.

Les pintures dels murs, els medallons dels angles i algunes estatuetses, evocen quell ingenu romanticisme del segle XIX, del qual hem parlat, i porten els noms d'Alessandro Faure, Giovanni da Todi, Luigi Amici di Ieri, Passini, Coleman, Onorato Garlandi, etc. Entre els poetes, anatem Carducci, Leopardi i Stiechetti.

Aquest Cafè, per tants conceptes històrics, continua encara avui acollint artistes i literats: l'escultor Monteverde, Domenico Gnoli, Mamini, Pascarella, Carols Duran, Ferrari, Scambatti, Carlo Fontana i un estol de joves, glòries del demà.

Per si això no fos prou, l'establiment és també propietat d'un artista, el pintor Cubinelli.

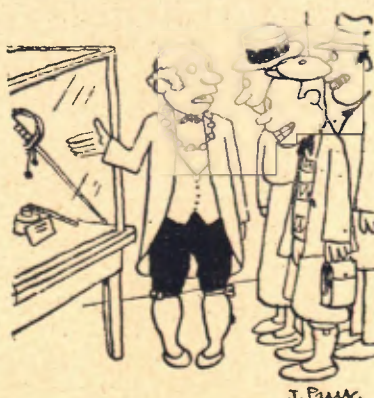
Ja en el mes de juny de l'any 1910, el corresponal a Roma d'un periòdic alemany escrivia el que segueix amb motiu de celebrar-se el 150 aniversari de la fundació del Cafè Greco: «L'alemany que visita Roma i no s'emporta una sola impressió d'aquest petit cafè històric, hauria de tornar a néixer.»

EMILI SALETA I LLORENÇ

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR

Societat General Espanyola
de Llibreria, S. A.

Barbarà, 16 Telèfon 12781
BARCELONA

RECORDS HISTORICS

— Heus ací l'espasa del mariscal a l'Acadèmia... i la seva ploma dels combats de Verdun.

(L'Oeuvre.)

Responsabilitat i autoritat de la crítica

La crítica! Problema greu a tots els països d'activitats literàries i artístiques! Problema apassionant quan es tracta de teatres! Ara mateix a Barcelona, acaba de tenir lloc un Congrés internacional del teatre. Per a gairebé tothom la seva actuació passava desapercebuda. Molts autors catalans gairebé ni n'estaven assabentats, almenys oficialment. L'esmentat Congrés ha tocat, però, el problema de la crítica i la seva actuació ha esdevingut de seguida apassionant. Ha tingut ressò als passadissos dels teatres, a les penyes literàries. Els cronistes dels quotidians hi han trobat un mossec saborós on clavar les dents.

La crítica! Els francesos han denunciat el seu estat d'actual putrefacció. Els alemanys, però, han volgut reivindicar-la, almenys pel que fa a casa seva. Els madrilenys, també. Els catalans?

Llastimosament estat el de la crítica a casa nostra, se ha repetit amb freqüència. A mi, naturalment, és un problema que m'ha preocupat moltes vegades. M'he preguntat si un escriptor que tingués verament temperament i qualitats analítiques, no seria la pitjor manera d'esmerçar-les fent de crític.

Perquè fixeuvos bé en el nostre estat de coses. El crític de molts dels nostres diaris, fa alhora, crítica de teatres castellans i de teatres catalans. Són dos mons que l'interessen d'una manera ben distinta. Davant del teatre castellà té la màxima independència. Les amistats, amb els autors, rarament poden coaccionar-lo, perquè són amistats inexistents o molt remotes. Les combinacions amb empreses, traduccions i arranjaments, no tempten ni torben, és clar, les ambicions del crític català. Lligams administratius pot dir-se que no n'hi ha de cap mena; el preu a què les empreses paguen les propagandes és tan baix, que no cal que preocupi el crític ni l'administració del diari. El crític, doncs, pot parlar amb la màxima claredat, serenitat i independència.

Però el crític, per ingenu que sigui, no pot menys que pensar: quina influència, quina autoritat serà la meua? Per als autors, seré sempre un provincià; si els adulo, si els reconec mèrits, ho seré pel mateix fet de reconèixer-li aquests mèrits, de mostrar-m'hi servil. «Que fàcil d'enlluernar són aquests provincians!», es diuran els autors. Si, contràriament, el crític els retreu defectes, marca orientacions, qui s'estarà de parlar de l'enorme i pedant vanitat provinciana? «Què saben ells, hom dirà, el que ha d'ésser o deixar d'ésser un teatre en el qual no tenen cap intervenció, si no és la de fer de públic, de donar les pessetes?»

Altament, la reputació de les obres ja ens ve feta de Madrid estant. El prestigi de la Cort és molt més fort entre nosaltres del que nosaltres mateixos ens pensem. Una obra que vingui auriolada per un gran èxit de Madrid, encara que sigui un èxit fabricat, encara que l'obra sigui dolenta, serà també un èxit a Barcelona. La nostra crítica no té força per abatre aquests molins de vent.

Unes remarques dedicades al Sr. Civera i Sormani

O no sabem llegir, o qui no en sap és l'home dels innombrables pseudònims. Imparcials sempre, ens decantem pel segon extrem de l'alternativa.

No hem dit mai que la Srta. Maria Bonshoms estigués unida al Sr. Civera «amb vincles que ultrapassaven els límits de l'amistat», donant a entendre que la relació d'ambdós periodistes pot posar «en dubte l'honorabilitat d'un escriptor catòlic que no ha comès altre delicte que defensar ardidament l'espiritualitat cristiana».

Tots el nostres lectors han vist clarament que la banyista moralitzadora i l'amic de les roses eren una sola persona.

No parli, doncs, d'insidies qui ens penja una afirmació absolutament oposada al que hem dit sempre. Els lectors de MIRADOR, doncs, saben de sobres, des dels primers números, que no existeix Maria Bonshoms.

Ens interessa encara molt més de fer constar, també, que no volem combatre la ideologia del Sr. Civera ni els articles seus, dedicats, diu, a defensar-la. Tenim altra feina, posats a combatre.

Però pel que fa a trobar-hi motius d'honestat esbarjo, els seus articles, sigui quin sigui el pseudònim que hi posi al peu, i fos quina fos la ideologia que defensessin, són una mina de diversió. Amb veritable recança no els podem explotar prou, perquè en el capítol del grotesc, encara que notables, no són pas els únics temes que hi hagi.

Passi-ho bé, senyor Civera.

La posició i les relacions del crític amb el teatre català, en canvi, són molt diferents. La seva influència a fer i desfer prestis és molt sensible. Les opinions dels redactors de diaris catalans, pesen molt sobre els seus lectors. A l'endemà d'una estrena, quan el crític n'hagi publicat la seva recensió, és segur que no li mancaran amics i coneeguts que el felicitin. Tinc, fins i tot, la sensació que si un crític, una mica solvent, volgués triturar un autor, ho aconseguiria amb facilitat. No vull dir que aconseguís fer que es deixessin de representar absolutament les seves obres. Però sí que li faria perdre tot el prestigi intel·lectual i artístic. És clar que cal exceptuar el que en diem les valors tradicionals. El crític que tirés, per exemple, contra Guimerà o contra l'Iglésias—ombres sagrades—seria pres per un ximple intemperant.

El crític pot, doncs, estar satisfet davant del teatre català, de la seva influència. En pot estar, però, igualment de la matèria sobre què té d'especular? Si és un crític intel·ligent de debò, quantes vegades, en un any, es trobarà amb una obra sobre la qual valgui la pena d'esmerçar la seva intel·ligència? Deixo a la consciència del lector, per no ésser derrotista, la feina de contestar aquesta pregunta. Però, amb totes les altres obres, què farà el crític intel·ligent? Les passarà per alt? Les rebutjarà d'una manera inapel·lable? Compte amb això! I vull suposar ara un crític independent, insubornable a tota mena de suggestions; un crític que sàpiga donar a l'amistat allò que és de l'amistat i a la justícia allò que és de la justícia. Però si alhora que sever és responsable, s'adonarà que el teatre català és un organisme en creixença, una flor d'estufa que ha d'ésser tractada amb una màxima atenció. Hom ha d'anar amb compte amb certs prestis i mitjos prestis, per no desil·lusionar sobtadament el públic; hom ha de parar molta atenció amb els tanyes tendres que neixen, més que pel que són, pel que prometen.

Altament, el crític no pot ensenyar mai les seves cartes. Ell pot tenir una estètica determinada, creure que el teatre ha d'ésser tal cosa o tal altra. Això, en un país normal, permet al crític una actuació brillant, fins sorollosa. Però, pot honorablement actuar així el crític català? De cap manera! El crític català té de prescindir gairebé dels propis principis estètics. Té d'esforçar-se només d'assenyalar allò on hi ha una mica de intel·ligència, allò on hi ha una promesa de gràcia, allò on hi ha una ombra de sensibilitat.

Es clar que amb tot això un crític conscient i intel·ligent pot fer molt i bo per al nostre teatre.

Donar consells, marcar orientacions, assenyalar aptituds i reserves. Però és una feina que difícilment donarà cap influència al crític. El seu tacte, la seva bona fe, passarà molt sovint desapercebuda i el faran passar desapercebut a ell. És probable que no l'acreditin més que de virtuós de la maroma i d'àgil prestidigitador!

DOMÈNEC GUANSE

Els grans processos de la història

El senyor Xavier Viura, autor d'una poesia premiada fa anys amb la Flor natural als Jocs Florals de Barcelona, ha presentat una querella contra MIRADOR.

Tota la redacció de MIRADOR va quedar sorpresa davant la decisió del senyor Viura. En llegir als diaris el gest del senyor Viura, un company nostre va dir: «Una querella? Serà una carallada».

Certament, no hi havia en aquesta frase cap partit pres sobre la importància que la justícia pugui donar a l'afer, sinó una manifestació de sorpresa respecte al gest del senyor Viura. Perquè es dona el cas que a MIRADOR, el senyor Xavier Viura, si no té admiradors, tampoc no hi té ni un sol enemic.

Aquests dos extrems els podem demostrar fent constar que pocs dies abans de la publicació de l'eco que ha motivat la querella del poeta dels vells carrers de Barcelona, el senyor Viura va fer diverses gestions personals prop del nostre company Just Cabot — al qual saludava abans de presentar la querella — perquè fes de mitjancer per entrar a col·laborar a MIRADOR. El senyor Viura va fer també gestions indirectes amb el mateix fi.

B.

Waters Cardona. Vergara, 1

Albiol G. i Riera, S. L.

Passeig de Gràcia, 42 - BARCELONA - Telèfon 15345

Quan vulgueu adquirir una màquina d'escriure consulteu-nos
Aquesta casa és absolutament formal
Màquines de totes marques: noves, reconstruïdes i d'ocasió
Taller ben muntat per a adobs i reconstruccions. Abonaments
Representants de l'atril «KOPI» i multicopistes «PHERFECT»

D'UN 5 A UN 10 PER 100 DE DESCOMpte PRESENTANT AQUEST ANUNCI

CALZADOS
MINERVA

Sociedad Anónima

Via
Laietana, 80

LES LLETRES

Com es van trobar

Conte inèdit d'ANDRÉ CAYATTE

Anònima, ella mira Joan entre les seves pestanyes massa llargues, Joan, que no coneix d'ella sinó el gust de la seva llengua, la rigidesa de la seva sina, la seva professió.

Quatre o cinc dies abans ella l'havia acollit al Quai d'Orsay, com n'hauria collit un altre, com cada vespre. Ell li accepta la mà per travessar París a les fosques, per no haver de triar un hotel, i també per menysprear en ella totes les dones, per venjar-se.

Després ja no han sortit. Joan s'ha deixat créixer la barba, i la filla unes habituds.

Ella el mira més que no pas el sent. Sense entendre-la, ella es sotmet a la decisió d'ell, com a alguna exigència perversa. No. La seva mirada ho prova, no comprèn res, però sent confusament que, si no fos així, es posaria a plorar. Encara caldria que en sabés!

Ella el mira com parla i les seves esperances mal denifides, el gust d'una existència quieta i d'un cos d'home que sempre és el mateix, l'atractiu dels bonics noms i dels dolçaments estúpids diminutius que es donen, l'ús familiar de gestos i frases, l'embraguesa de pertànyer del tot a un senyor com cal, totes les seves esperances, les paraules de Joan les afusellen.

—Creu-me, ens hem de separar. Demà mateix, n'estic segur, ja n'estaré cansat, i demà passat em farà fàstic. Estalviem-nos aquesta mala impressió. Conservem tot el seu encís al nostre record. Desapareguem.

Ella tanca els ulls per no sentir més i la cara d'un home s'imposa a la seva memòria. Ell també l'ha conservada molts dies, ell també ha desvetllat la seva esperança i ell també l'ha abandonada de la mateixa manera.

Pere, ella l'havia anomenat "el seu Pere", i aviat "el seu Rorró", i després no l'havia anomenat res... o quasi quasi.

De vegades, quan està més trista que de costum, de cinc a set va al Cluny. El senyor Pere hi passa per atzar. Enraonen una mica, o molt. Ella en surt no tan desolada. Per què reaccionar contra la pròpia sort?

El silenci de Joan li està a l'aguait. —Entesos, els paquets ja estan fets. Ella només s'ha de vestir per dur-se'n tot el seu equipatge.

—Entesos, Joan. Ha estat molt bo, molt dolc. Et dec molts somriures, molts somnis lluminosos. Si mai volguessis tornar-me a veure—qui sap?—per necessitat d'una confident o d'algu disposat a estimar-te, em trobaràs les tardes al Cluny, a l'hora de l'aperitiu. Adéu, Joan.

—A reveure.
Es van besar sense cap angúnia.

Joan ha travessat París en tots sentits. Ha aplegut, sense emoció, el pelegrinatge del seu amor passat.

—Té—ha dit al castanyer de la plaça Voltaire—. Em pensava que us havíeu mort.

—No encara, i gràcies. Malalt, només.

—Millor, millor. Dues paperines, com sempre?

I Joan s'allunya amb les mans plenes de records. Trist? No. Ni indiferent, però espectador del que fou. Pensa en Lisa com tant de temps va pensar en la reina Maria Antonieta, un emmotllat de la sina de la qual l'havia commogut profundament.

La paperina de Lisa li fa nosa. La llença per la paret d'una presó. A més a més, no li agraden les castanyes. Però es menja les seves, sense deixar-ne cap, perquè són seves.

On va? Les plataformes dels autòmmbus, els molls, l'apuntar del dia, París no té secrets per a ell. Només els cinemes encara l'atrauen i el retenen en llurs braços de fosca.

Es revolta una mica, però molt poc, per quedar bé.

Així i tot, un cop escapat del sortilegi, com esquinçaria les pantalles on la dona és reina. El cinema és la més noble conquesta de la dona, el seu espill més avançat. Greta Garbo. Aquest nom sol anima Joan de sentiments extrems i contraris. D'autuvi, no creu en la seva existència, fora del film. Per ell, neix i mor segons el senyal del director d'escena. Per això l'adora sense por. Greta Garbo revelada, la tela es fa carn, l'atxa crema. Els soldats de plom es fondrien de desig, collint d'un cop les pors blaves prohibides.

Greta Garbo cita el destí a les audiències d'avui en vuit i els suïcides tenen consell en els seus ulls plens de geleres. Aleshores, sobre la xarxa de les seves venes, Joan veu vermell a cada senyal. Greta Garbo puja als núvols com un déu baixa al sepulcre. Què se li'n dona dels paranyes que escampa, de les envages de rebotiga, els espasmes irreductibles i els dols de vintiquatre hores? Somriu i els sospirs acaben en qua de peix.

Greta Garbo, se la juguen als daus per tot on la mort entra en joc.

Joan la desitja sense retret. Pels passadissos del Gaumont, davant de moltes persones que el prenen per un empleat, s'ha apoderat d'un gran retrat de l'estrella. És tot el luxe de la seva habitació i la seva única companyia. Una boca oberta a les besades la imatge de la qual serveix els ulls. En aquesta estranya relació dels llavis i de la mirada, Joan veu el senyal de la irrealitat, i en els cabells lluminosos que lliguen el rostre llarg amb el sol.

Greta Garbo. Qui projecta aquesta ombra? I aquest coll en forma de poma, que Joan ja ha mossegat? Torna a recórrer mentalment la carn de Lisa. Les seves mans s'entretenen per les anques, pugen, pugen. No, la sina s'eleva dreta, d'un sol

raig. Els dits de Joan s'embrollen en llur càlcul, s'estenten. Aquesta rodona de fruit ja l'han evaluada. Sí, aquella massa, meua sense nom, l'habitual del Cluny. Ah! escanyar-la. Però escanyar-la amb la bava entre les dents, bona estona, molta estona, fins al deliri.

Licors. Joan imagina beure'n de tots colors, a bons glops, i amb gots que reflecteixin la cara de la desconeguda.

D'ara endavant ja sap on va. Tot recau en el misteri. Cada prostituta del Sébasto intriga el xicot. Potser coneix l'ha (així l'ha anomenada a l'últim, sense tabals). En tota ombra esmunyint-se, equivoca, Joan flaira una complicitat. Es detura a la cantonada per reprendre el cor d'una cançó viscuda. Si li ho demanessin o permetessin, engendria, convençut, la romàntica tirada de la dona-caiguda-i-que-cal-respectar. Si gosés, saludaria els joves pinxos amb gorra com a darrers mantenidors d'una tradició. La vorera, els fanals de gas, les entrades dels hotels moblats, prenen als seus ulls aires de família. La púria d'alexandrins endormiscada en cada cor, se'n va del seu per les finestres, li puja als llavis.

A trobar l'ha va Joan, amb bufanda i espadenyes. Hi va fins que les impressions del ball apatxe s'associen al seu caminar i riuri de la seva disfressa, de la seva necessitat burgesa de cràpula organitzada.

Un moment contempla la Cité, a punt d'anar-se'n cap a la boira. Segueix el Palais i condemna en tres punts la gent de toga i puja pel Boul' Mich' insensible als tractats de pau que els venedors de diaris bremen furiosament.

Els seus sentits tenen altres coses per pasturar.

Joan demana una menta pel color i, per semblar ocupat, el servei d'escriure. Un cop la ploma girada i tornada a girar, sucada i tornada a sucari, el paper a punt de tots els sacrificis, Joan força les idees en llur amagatall.

Una idea per dia? No, Joan no creu en els resultats del programa: igualtat d'ànima, consciència d'un profit quotidià, encaminament singular vers la suprema coneixença.

Vanes paraules, dogma d'una generació passada, que dissimulen malament un joc de societat, un simple exercici d'estil. A més a més, si constates uns efectes així, els rebutxaria frenèticament. El que vol: mil, deu mil idees, o res: el caos o el no-res—perquè pensar per pensar li sembla massa fàcil.

No obstant, escriu: "La raó és la fada que hom prescindeix d'invitar al naixement de l'amor i que intervingrà, a tall de gos en un joc de bitlles."

Joan rellegeix amb satisfacció la seva fórmula. Els dits se li han calmat. Pot cloure la carpeta, beure un glop verd, contemplar viure el cafè, des de tota la seva altitud.

Els miralls multipliquen per dos els vells senyors que el Temps absorbeix. Sota l'ull d'un encarregat, sever per raó de la seva mateixa inutilitat, els cambrers serveixen els cafès amb llet en tres temps, reclutes presentant armes al suboficial.

El rolet de remarques està a les acaballes i d'illa, ni senyals. I això que el seu perfum flota en l'aire, s'arrauleix als records, un perfum dolent de diumenge, acid, impur i pretensions, un perfum de violació consentida.

El temps s'afegeix al temps.

La noia no ve. Dos quarts de set. Els braços cauen del cos del rellotge. La noia, Joan n'està segur, no vindrà. Aquesta certesa el torna al seu lloc, al mig del que el rodeja. Tota aquella gent participa del seu estat, se li imposa, un cop ha cessat l'espera. Només fins aleshores no descobreix, fitada damunt seu, una llarga mirada.

Una mirada i, tot d'una, un home entra en joc, i tot d'una un crani ple de mots misteriosos es converteix en el cap d'aquest home.

A fora, els vehicles ja poden fer i rodolar, els corrents d'aire poden fer petar les portes, els mossos anar i venir, ningú, res no impedirà que Joan i el desconegut s'ajuntin i es coneixin i se sapiguin de memòria. Res, ni el curt-circuit que enfonsa Cluny en la fosca en aquest mateix instant. Al contrari, aquest incident acosta els dos homes a la claror d'una espelma, a favor d'algunes frases. La llum encesa altra vegada, se'n van amb un acord tàcit, jutjant que llur amistat, brusca, nova, ja no pot treure res del lligam que l'assegura.

Se'n van, carn i ungla, de cara a la nit plena de vici, dos per força, com des de sempre.

—El senyor Pere?
—Ara mateix acaba de sortir—diu la noia del taullell a la noia anònima—amb un altre jove que no havia vist mai, però que se li assemblava com un germà.

ANDRÉ CAYATTE

PAUL SOUDAY

Els seixanta anys de Paul Souday han estat dedicats a la literatura, gairebé exclusivament. Des del temps d'estudiant, al *Journal des élèves de Lettres*, passant per *Le Rappel*, *L'Eclair* i *Le Gaulois*, i acabant per *La Dépêche de Tolosa*, *Les Annales*, *Candide*, *La Nación* de Buenos Aires i, sobretot, *Le Temps*, aquest home que ha escrit tant només ha publicat mitja dotzena de llibres. Son: *Les livres du temps* (dos volums), *Marcel Proust, André Gide, Paul Valéry*, *La société des grands esprits*, tots ells reculls d'articles seus; *Voltaire démyrge*, pròleg a una bella edició limitada de les *Mémoires de Voltaire*, i *Les romantiques à l'Académie*, recull de discursos de recepció i llurs respostes, on, de Souday, només hi ha les quaranta pàgines del prefaci.

En les col·leccions de *Le Temps* hi ha, si no tota la producció de Souday, la major part i la més important. Els reculls d'articles que citàvem més amunt, reconeixen com llur edició preoriginal — com es diu en l'argot bibliogràfic d'ara — aquelles sis amplies columnes de fullat de cada dijous, *le rez-de-chaussée de Le Temps*, que diu Daudet. Feia trenta-set anys que Souday escrivia en el dit diari, disset que s'hi ocupava de la crítica literària.

Tasca feixuga, aquesta. Cada fullat suposa haver llegit mitja dotzena de llibres, i no tots ells del que donen gust de llegir.

Tasca que, com a tasca periodística que és, no assegura la immortalitat, tampoc.

Però l'haver-s'hi de dedicar exclusivament, per raó de la intensitat de producció, és un bé perquè — Souday ho assegurava en un interviu — permet al crític professional de córrer tots els riscos, i primer que cap altre el d'esser independent.

I d'independent, Souday ho era. Retallem aquests paràgrafs seus: «Malgrat la diversitat de les teories o de les tendències, el crític de debò no subordina el seu judici a cap dogmatisme: no considera sinó la vàlua intrínseca de les obres i no admira sinó el geni o el talent, però els admira sempre. Serà acusat d'escepticisme o de dilettantisme. Respondrà que, al contrari, és apassionat de certesa.» «Un crític de debò ha de tenir el coratge de no fer-se el còmplice de cap esnobisme, de cap bluff, i s'ha de resignar a malcontentar molta gent.»

O sigui que el crític, sobre no conquistar la immortalitat, encara es crea enemics en vida.

Però si d'alguna cosa serveix la crítica, sobretot per ésser exercida des d'un lloc de difusió, és de guia del lector. Jo no sé ben bé, però, fins a quin punt la crítica té influència sobre el públic. (Sobre els autors, és escassíssima.) En tot cas, el crític ha d'opinar i judicar. No fa gaire, Jean Prévost deia que Souday tenia autoritat perquè, sempre que parlava d'una obra, donava la seva opinió sobre ella, la jutjava. Sempre resta el recurs de no estar-hi conforme.

Amb tot i la disconformitat que qualsevol pugui tenir respecte les opinions de Paul Souday, és innegable que era un crític d'una gran independència, un home informalíssim, erudit, bon coneixedor del grec i del llatí, de formació filosòfica.

Podran no ésser compartides — i no les comparteixo — moltes de les seves idolatries i moltes de les seves aversions; podrà no trobar-se en les seves crítiques cap d'aquells llampecs d'una intuïció genial, o aquell anàlisi subtil del millor Sainte-Beuve. S'hi podrà trobar, però, un gruix de sentit comú que, de vegades, és excessiu i tot; un amor a la puresa i correcció del llenguatge que, algun cop, li fa notar les grafies equivocades, els participis que no concorden, la desconexença del recte ús del subjuntiu i els solecismes amb una minuciositat més pròpia d'un mestre corregint un tema que no pas d'un crític literari; un cartesianisme, un antibergsonisme que si, d'una banda, el porten a blasmar durament la moderna glorificació de la incultura, l'han dut també, d'altra banda, en llurs formes més baixes, a expressar conceptes que recorden les dites de M. Homais.

Però recordem el seu antitortionisme, els atacs a la beòcia d'un Vautel, per exemple; que fou potser el primer a revelar al gran públic l'apocalíptic escriptor catòlic Léon Bloy, i un dels primers a parlar de Claudel.

I sobretot — i això, per als que som lectors de Proust, absol de moltes coses — que en 1913, quan la publicació de la primera part d'*À la recherche du temps perdu*, aquell *Du côté de chez Swann* editat per Grasset, molt abans que Proust fos, a més a més de presa de l'esnobisme, un gran autor «tel qu'en lui-même enfin l'éternité le change», recordem, deia, que li dedicà un article elogios per bé que amb algunes reserves. I volia més pas parlar de Proust en 1913 que llegir-lo en 1929.

JUST CABOT

El darrer llibre de Gide

"L'ECOLE DES FEMMES"

Evelina és tot un caràcter; és humil i amorosa. Té set d'amor i, com tots els humils, adora la fermesa i avorreix la vanitat. Evelina s'enamora de Robert i s'hi casa. Robert és d'una gran intel·ligència i sensibilitat, però d'un caràcter nul. La seva intel·ligència li permet d'enganyar a tothom, començant per si mateix, sobre la pròpia insignificantia. Evelina l'adora llargament i, de tant tenir els ulls devotament fets damunt d'ell, acaba per descobrir tota la «trampa» d'aquell prodigiós ninot de corda. Ve el menyspreu. Però la nostra heroïna, dins de la seva bona fe, vol trencar honorablement amb el seu marit, després d'una explicació. Escrupolositat malaurada! Perquè Robert, com tots els ninots de corda d'aquest món, quan són duts a la seva última perfecció, és mestre consumat en totes les arts del tracte social; de manera que porta el diàleg amb una tan gran astúcia nativa, que la dona queda, no pas convençuda, però sí encadenada. Ell ha sabut ser simple, sensible, humà, i ella, nerviosa, ha estat incoherent, difusa, grandiloqüent; ha estat vençuda.

D'aquesta manera trista i enervant segueix la vida matrimonial i, probablement, seguiria tal com va fins a la mort, si no esdevingués la Guerra Gran de l'any 14. Això és el *Deus ex machina* de la tragèdia. Les circumstàncies excepcionals acusen també la força de cada caràcter. Robert és més fals, més habilitós que mai; duu el seu histronisme tan a la perfecció que arriba a obtenir la creu de guerra, simulant la valentia, cosa gairebé impossible; però no hi ha impossibles per aquell prodigiós simulador.

Gràcies a la comèdia de l'heroisme, sap emboscar-se fins a l'acabament de la lluita. Però gosa gloriar-se davant de la seva dona i això empeny la seva muller, fastigada i desesperada, a fugir de casa i anar a morir, suïcida, dintre un hospital d'infectiosos, on fa d'infermera.

Heus aquí la línia més simple de l'estructura de l'obra. Poques columnes la sostenen, a manera de tipus i situacions episòdiques. Encara tota ella és vista pel vidre d'un sol color de l'heroïna; car la novel·la està escrita en la forma d'unes memòries espaiades cada molts anys.

Però no pretenem pas amb aquesta escarida enumeració fer innecessària la lectura de l'obra. És tan precisa, que no se'n pot ometre ni un detall, ni una lletra. Només hem volgut situar els elements antagònics d'aquest drama i senyalar llurs evolucions l'un enfront de l'altre.

El ressort que fa passar l'ànima d'Evelina de la situació d'amor a la d'odi, sense enderrocs ni catàstrofes, però d'una manera contínua, és molt d'André Gide. És una idea que es troba sovint en la seva obra crítica i novel·lística. Gide ha declarat diverses vegades que és a força d'adoració que nosaltres arribem a cremar les nostres idoles. No més un amor molt intens ens pot donar tota l'atenció que cal per a poder anar descobrint els seus defectes. De manera que l'amor és, donada la imperfecció humana, l'eina més eficaç de l'odi.

Però no s'acaba aquí el problema de l'amor i l'odi en la seva interdependència. Robert, en un diàleg culminant de l'obra, diu: «Seria cosa de saber en l'expressió, si l'emoció s'esgota, o si, ben a l'inrevés, hi pren consciència d'ella mateixa, i, per dir-ho així, s'hi crea.»

No hi ha dubte que els caràcters com Evelina acostumen a esgotar les seves emocions a mida que les van expressant; i que els caràcters com Robert pretenen crear emocions (i en bona part ho aconsegueixen), en expressant-les.

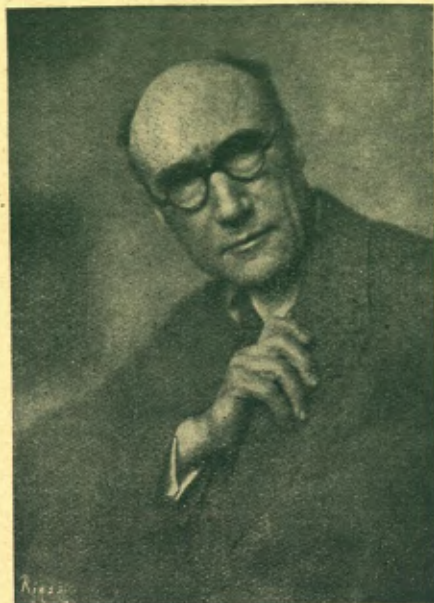
Perquè Robert no és cap home gris, fred ni gens inhumà. Robert és... allò que en diuen un meridional; un home projectat enfora; Gide el fa expressament fill de Perpinyà. No hi ha dubte que aquesta circumstància no està presa a l'atzar.

No sabem si Gide, en creant-lo, no ha tingut present aquell passatge de *Numa Roumestan* de Daudet — ens sembla que és de *Numa Roumestan* — quan el protagonista s'està sense dir res i li pregunten què pensa i respon: «Quan els meridionals no parlem, no pensem res.»

Es curiós que caràcters com el de Robert que tenen un sentit de relació tan afinat no posseeixin, en canvi, gens de sentit crític, ni d'ells, ni dels altres. El sentit crític és una destil·lació de les ànimes silencioses i

recloses, i aquestes persones que sempre s'estan amb l'ànima a la llum del sol adquireixen una «traça», una «esma», que els permet obrar i produir-se amb la màxima perfecció i subtileza, sense comprendre el sentit interior de res del que fan ni del que els passa. Podríem dir que tenen més savis els ulls que el cor.

Quant a la forma de la novel·la, només cal dir que és una de les més reeixides entre les de l'André Gide; la composició i l'estil s'harmonitzen meravellosament. Tota la sim-

licitat possible, per tal d'acusar millor l'excel·lència de la matèria. Així com altres autors acumulen allò que els sembla preciós i meritori dintre de la seva obra, Gide ho restringeix tant com pot; així és doblement preciós; perquè les coses precioses ho són més per llur raritat.

El matís i el detall hi són triats amb una consciència perfecta. No hi ha res que no estigui al seu lloc. Tant és així, que aquesta obra, d'una tècnica refinada, d'un art minuciós, sembla a estones una improvisació ingènua i transparent.

I, amb això, res de pengim-penjam; de frase feta, de gir col·loquial; la base de l'estil de Gide és que totes les frases són sintètiques; aquests pengerolls naturalistes les esllançarien i les complicarien inútilment. Gide dona a la paraula només allò que és de la paraula; és a dir, el dret d'expressar justament allò que vol dir i prou. La simplicitat sempre semblarà més natural que la naturalitat mateixa.

ROSSEND LLATES

Santamaria, Pla i Stendhal

Josep Pla, en el seu article de *La Veu*, dedica un entusiasta elogi a les *Visions de Catalunya* de Joan Santamaria. Diu Pla: «Santamaria és el que n'hem dit sempre a casa nostra un fort prosista. Té una riquesa de lèxic. És un home que s'estasia davant de la gelosia. És abundós, pletòric, mascler.»

Els que coneixen el llenguatge i les idees d'En Pla saben que «un fort prosista» equival a dir un prosista dolent. Però En Pla sap que els lectors de *La Veu* no ho entenen.

Hauria estat curiós que En Pla hagués dedicat un elogi franc a Santamaria. Llavors nosaltres hauríem pogut publicar dues cartes d'En Pla en les quals entre altres ciutadans que reben hi ha En Santamaria. De la seva prosa diu En Pla en aquesta lletra que «és una mica...» (els punts suspensius són nostres).

El dia que surti l'epistolari d'En Pla... També volem recordar que Josep Pla va publicar a *La Nau* el seu *Viatge a Catalunya* per a demostrar que ho feia millor que En Santamaria. Observem que En Pla va sentir enveja d'En Santamaria. Això va permetre a Josep Pla de fer uns quants articles bons i uns quants de molt dolents. Però en cap cas va superar Stendhal, com havia promès en una altra carta particular l'independent propulso de la fundació «Cambó».

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES

Josep Torre de Mer Sanromà

Advocat

Balmes, 66 Aragó, 225 Telèfon 70873

DEMANEU pertot el matamosques

RADIOL

El de millor perfum, el més econòmic i l'únic d'eficàcia

LABORATORI CREOTAL, Batista, 12 (S. M.). Telèfon 51822

I E L T E A T R E

VISITES ALS ESCENARIS

Lola Membrives

Som a l'escenari del Poliorama. Fa una calor de mil dimonis. A fora, ha començat de ploure a bots i a barrals. El soroll de l'aigua calent sobre la teulada ofega la veu dels actors que estan en escena. Lola Membrives acaba de fer un mutis.

— Quina mala nit — li diem —. No se sent res del que diuen.

— Més val així. La comèdia és tan dolenta...

Ara som dintre el camerino de la gran actriu. Lola Membrives es canvia de vestit fent una acuradíssima gimnàstica per a salvar el pudor.

— Ja ho veu — ens diu —. Ara no tindria

cap necessitat de canviar-me de trajo, però, a manca de talent, moltes comèdies les hem de salvar a còpia de sastreteria.

— És que és una cosa molt important la sastreteria...

— Evidentment. Però una bona comèdia no necessita, al meu entendre, cap element exterior massa cuidat. Ni decorats, ni mobles, ni vestits... Una bona comèdia s'hauria d'aguantar feta davant la cortina, sense presentació de cap classe. Encara que els artistes no anessim vestits.

— Seria un gran atractiu, no s'ho pensi... — Vostè és massa maliciós. Jo parlo en un sentit molt pur.

— Jo també.

— I ca! Em refereixo — ja m'ha entès vostè — a un sentit d'adhesió absoluta a l'intel·ligència, al valor literari de la comèdia. Em fa l'efecte que totes les preocupacions de *mise en scène* que hi ha avui dia no obeeixen a altra cosa que a una minva del talent dels autors, a un excés de pretensions del públic, o be a una manca absoluta de valor per part dels artistes.

— Vostè ho creu això que acaba de dir?

— Està clar que no! Però vostè ja sap que per deixar anar alguna teoria que faci realment bonic és necessari no creure-hi gaire. La veritat està sempre de punta amb l'enginy.

— Això sembla una frase d'Oscar Wilde.

— Vostè és massa amable...

— Amb vostè, senyora Membrives, no és pas possible d'ésser-hi massa amable.

— Vostè em demana una mena d'interviu — reprèn la senyora Membrives — i, naturalment, em col·loca en una posició falsa.

— Per què?

— Perquè sí. Les persones més o menys públiques, com ara som nosaltres, les artistes, hem d'anar molt amb compte amb el que diem si no volem tenir una sèrie de disgustos.

— Vol dir?

— Sí, senyor. Vostès els catalans tenen, si no m'equivoquo, un adagi que recorda que el que diu la veritat, el pengem. A nosaltres, està clar, no ens pengem, però poden crucificar-nos.

— Apa, senyora Lola, deixi's crucificar una mica...

— I ca! Si vostè té un gran interès en fer-me parlar, deixaré anar l'aixeta dels elogis, i tothom quedarà content.

— Si aquests elogis són sincers, no hi tinc cap inconvenient...

— Ja es veu que vostè és jove. Encara no se n'ha adonat que els elogis no en són mai de sincers?

— Per què?

— Perquè això de l'elogi és una mena de crèdit que concedim graciosament al vef. I concedir crèdit s'estila tan poc avui dia... sobretot si es tracta del vef.

— Perdoni, però vostè *oscarwildeja*, encara.

— Recordi's que aquests dies hem representat *El ventall de lady Windermere*.

— I tampoc li agrada aquesta comèdia?

— Molt.

— Vol dir-nos els motius, si li plau?

— Primer: perquè l'autor ja és mort i no hi ha manera, per tant, de ferir susceptibilitats; segon: perquè és una comèdia absolutament falsa i absolutament teatral a la vegada. En el teatre, amic meu, tingui-ho molt present: la veritat o la mentida no tenen cap mena d'importància; la qüestió és que faci bonic...

CODORNIU

El diner al teatre

A primera vista, sobretot si escolteu certs teoritzadors de l'última i fins de la penúltima fornada, en literatura no hi ha cosa més fàcil que el realisme. Sembla talment que per copsar aquesta enorme i prodigiosa matèria que anomenem realitat n'hi hagi prou d'obrir els ulls ben oberts, de parar les orelles ben parades i de disposar els altres sentits segons una voluntat de percepció. A judici d'aquests teoritzadors l'organisme humà és una màquina no menys perfecta i infalible que un aparell fotogràfic o un aparell fonogràfic, sols que infinitament més cobejós i més complicat.

Per mesurar el valor d'aquestes idees caldria començar per escatir fins a quin punt els aparells esmentats copen la realitat. Jo crec que no fan sinó extreure'n minúscules parcel·les que en trobar-se separades de les altres perden llur sentit prísti, esdevenen artificis humans. La fotografia sense color, ni tacte, ni sentor, ni moviment; el so que surt del disc, sense l'acompanyament de la plàstica, sense la simultània impressió visual, sense els imponderables de la presència o de la proximitat humana, què són sinó artificis?

Si la fotografia ha esdevingut un art veritable que aconsegueix sovint impressionar-nos com una pintura, és perquè en el fons el fotògraf compleix una tasca de simplificació i d'estilització, més ràpida i més còmoda que la que realitza el pintor, però no menys efectiva.

No sols no hi ha aparells per copsar en la seva infinita complicació la realitat, sinó que l'home mateix, que tal vegada és l'aparell que ha arribat més enllà en aquest camí — o almenys és aquesta la seva il·lusió —, no pot sinó donar-se parcialíssims reflexos, mesquiníssimes traduccions, vagues trasposicions, totes elles *corrompudes* pel virus inevitable de la personalitat. L'home, àdhuc quan el veiem animat de la més ferrenya voluntat d'exactitud i de fidelitat, estilitza. Gairebé sempre estilitza sense embellir la realitat, poques vegades el seu intervencionisme eleva l'objecte a categoria artística. És igual: el fet innegable és que l'altera.

Aquesta fatalitat explica els repetits fracassos de la literatura en la seva ambició realista. Veieu, per exemple, un Dumas fill que amb la seva famosa *Dama de les Camèlies* promou un escàndol: els seus contemporanis i ell mateix creuen que són en presència d'un tros de realitat crua, d'un cas de veritat extrema i sense atenuants. Però passen els anys i les generacions; *La Dama de les Camèlies* perd tot el seu caràcter de gosadia realista i esdevé un drama romàntic que commou, i que ja no revolta.

Teniu, en acabat, l'esforç dels «naturalistes». Llur suprema ambició era d'ésser fidels a la realitat, fidels fins a la brutalitat, fins al cinisme. També llur empresa ha fracassat si la jutgem des del punt de vista que ells mateixos ens senyalen. La realitat dels naturalistes ja no és la realitat que nosaltres veiem; la d'ells ens sembla tan incompleta i tan trucada com la dels mateixos romàntics.

Tal vegada on aquests fracassos tenen més relleu és al teatre. Que poca realitat hi ha en el teatre realista! Quantes zones li han restat vedades! Quants conflictes no ha gosat mai plantejar!

Ara amb l'estrena de *Topaze*, el gran èxit de Marcel Pagnol, la crítica s'ha adonat que els problemes del diner i de la venalitat política, malgrat de l'enorme importància que han adquirit en el nostre temps, a penes si han meregut l'atenció dels dramaturgs. Val a dir que una part de culpa pertoca a la censura que anys enrera no hauria tolerat una sàtira de les intencions de *Topaze*. La màxima culpa, no obstant, resta a càrrec de la gent de teatre, autors, públics i crítica, que sense dir-s'ho han professat el credo que les qüestions de diners, nervi de la vida moderna, no eren matèria d'art. Després dels *Avants* clàssics, després del *Turcaret* de Le Sage que ens pintava un negociant si fa no fa estúpid, sols aprofitable per a la farisa, les finances han tingut poc paper en la dramaturgia moderna.

Tanmateix, només qui opera una violenta eliminació de realitats pot prescindir dels problemes de diner. No sols ocupen el primer pla de moltes accions humanes, sinó que són la molla a penes oculta de moltes altres que solen ornar-se amb noms menys materialistes. Hi ha la idea — personalment n'he fet la prova amb motiu de l'estrena d'una comèdia on es debaten interessos —, hi ha la idea, dic, que les qüestions de diner són en contradicció completa amb les

qüestions de sentiments. La veritat és que sentiments i interessos viuen en una constant promiscuació i que cal tot el convencionalisme de l'art per presentar-nos els uns enterament emancipats dels altres, en estat de puresa. Quants drames d'amor, oferts com a drames d'amor, en el fons, no són sinó drames de diner! Sense la insidiosa influència de les posicions socials — conseqüència d'un fet financer — quantes simpaties i quantes repulsió resulten inexplicables!

Ni els autors, ni menys el públic enamorat dels personatges simplistes, volen adonar-se que àdhuc en la gènesi de les passions més arravatades, el diner juga un paper de primer ordre. Volem herois que visquin en un món ideal, alliberats de tota preocupació pecuniària. Els pertorbaria de trobar-se acarats, si no amb personatges perfectament reals, puix ja he dit que aquesta perfecció em sembla inassolible, amb personatges més complexos que els habituals titelles sense butxaca ni enyor de butxaca.

Aquesta repugnància dels dramaturgs i dels públics — els uns i els altres van més d'acord del que suposem generalment — davant els problemes crematístics, resulta més paradoxal en països com el nostre titllats de materialistes. Veritablement, qui reasseguís les comèdies i drames estrenats en aquests darrers anys, tan riques de conflictes amorosos, de problemes familiars, de prometatges sentimentals, com escassos de lluites financeres i de concupiscències de diner, creuria més aviat que som un poble d'esperits purs. De banda *L'Auca del senyor Esteve*, que copsa innegablement un reflex de l'avarícia vuitcentista, quantes són les obres catalanes que revelen alguna cosa de la febre mercantil que agita la majoria de les consciències i es barreja a la majoria dels nostres actes?

No dubto que, ben cercats, trobaria tres o quatre títols de vàlua distinta, que donarien una pàlida resplendor d'aquests nequits feixucs. Però no hi ha dubte que la desproporció entre la realitat ambient i la realitat teatral resultaria tanmateix immensa.

CARLES SOLDEVILA

L'ETERNA JOVENTUT DE L'ENRIC BORRÀS

Ja sabem que el nostre genial actor tràgic era dels pocs que han aconseguit de beure un glop d'aigua a les cèlebres Fontanes de Juvenci. La gallardia del seu posat, la frescor plena de matisos de la seva veu, són miracles que altrament no s'explicarien.

Encara que en aquests darrers anys ha agafat la mania de resoldre situacions compromeses amb una veueta plorària i uns gestos nerviosos que no són d'un dramatisme inatacable, ell resta sempre «el colós de la nostra escena».

Si algú ho dubta no té sinó fixar-se en un fenomen significatiu. No es fa cap temptativa de renovació del nostre teatre que no acudeixi un moment o altre a demanar socors a la seva joventut empenta. No fa gaire, en una de les seves orientadíssimes temporades de teatre renovador, Adrià Gual ens va donar un *Ferrer de Tall*, representat per l'Enric Borràs.

Mesureu el que això significa? Un miracle! Només a base d'un actor en perpetu rejuveniment hom es pot permetre d'intercalar el *Ferrer de Tall* en una temporada de teatre moderníssim.

Ara mateix el cas es repeteix — amb atenuants, val a dir-ho —. L'Associació de Teatre Selecte, en la seva segona sessió, ha ofert un drama inèdit de l'Enric Lluell; el protagonista ha anat a càrrec de l'Enric Borràs.

Tot plegat, fa gràcia. Indica que els nostres renovadors no són somia-truites. Abans de llançar-se a volar pels espais de la modernitat, posen els peus en els roquissars de la tradició més tradicional.

Selectes, dinàmics, revolucionaris... però l'Enric Borràs.

X.

UN SOPAR A JOAQUIM MONTERO

Encara que sembli mentida, resulta que el sopar que la setmana passada es va celebrar a Can Joanet, de la Barceloneta, és el primer àpat d'homenatge a Joaquim Montero del qual tenim notícia. Tot fa preveure que les incompables facetes de la figura del popular autor i actor constituïen allò que en podríem dir una vinya, des del punt de vista de l'infatigable estol d'homenatjats que corren per aquest país. Doncs no senyors: Joaquim Montero no ha estat pas dels més sortosos en aquesta complicada feina de presidir sopars i d'escoltar després una tirallonga de discursos laudatoris. I això constitueix una de les tantes injustícies del destí, perquè ningú, o ben pocs, com ell, compten amb una figura tan convenient i un sentit de l'emoció tan ben administrat per

a exercir dignament el paper de protagonistes en aquesta amable «claque» dels sopars d'homenatge.

Un assistent al banquet ja ho va dir: — Abans, de tot en tenien la culpa els jesuïtes. En matèria de teatre català, de tot n'ha tingut la culpa En Montero...

Es evident que alguns crítics d'aquells tan íntegres s'han excedit notablement en la desagradable tendència a carregar el mort a En Montero. Que si la xavacanería, que si el xaronisme... Perfectament, però...

Però resulta que En Montero té, després de tot això, una contrafigura, una altra personalitat que alguns s'han obstinat massa a voler desconèixer. El que passa és que la seva personalitat teatral resulta una mica complicada, un bon tros contradictòria, i la gent mal disposada, en tractar-se d'enfocar una figura que al costat d'una fulla de serveis tan brillants com representen, per exemple, les seves creacions en *El barret de cascavells*, en *El paquebot Tenacity* i, com a director, en *Els fracassats*, i que, per altra banda, ofereix una personalitat d'autor tan popular i popularista, han preferit quedar-se amb aquest segon aspecte, i és des d'aquest punt de vista, parcial i incomplet, que han jutjat d'una manera massa lleugera, massa rectilínia, un home i una obra tan plens de matisos i de clars i obscurs.

Existeixen, de fet, tres Joaquims Monteros: l'home, l'autor i l'actor.

L'home és intel·ligent, inquiet, fi, agut. Té un sentit molt exacte del teatre, un bon gust i sensibilitat. Aquest home és altament apreciable i mereixedor de tots els respectes.

L'autor és resistent, encara que sembli mentida, d'aquesta qualitat intel·lectual de l'home. De totes les seves grans condicions n'aprofita tan sols la malícia, la murrieta d'home assabentat i coneixedor de l'ofici, i d'això en fa un teatre fàcil, popular, que passaria perfectament si no existís l'ombra d'un prestigi que el col·loca en una situació contradictòria.

L'actor oscil·la entre les diferents tendències que marquen l'activitat de l'home i de l'autor. Quan té el sentit de la responsabilitat que correspon a la primera, l'actor és un bon artista i es col·loca en primer rengle. Quan són les altres influències les que dominen (facilitat, desproporció), l'actor s'abandona i perd categoria.

— Així, diguem, per resumir, que hi ha: el Montero bo i el Montero dolent...

Tampoc és això. Existeix, en veritat, un Montero bo. L'altre pot resultar dolent pel sol fet de comparar-lo amb el primer, però per cap altra causa. Si En Montero s'hagués limitat tan sols a escriure i a representar les seves revistes, a ningú se li acudiria actualment de censurar-lo. Es diria que és un home enginyós i un autor molt apreciable dintre del seu gènere. Però com que, a més de tot això, En Montero ha demostrat en moltes ocasions una inquietud, un valor i un talent superiors a les seves activitats diguem-ne popularistes, és per això que alguns no li perdonen aquests alt-i-baixos, aquestes incursions per tots els camps del teatre i és llavors quan es descobreix el Montero dolent a través del qual hom s'entesta obstinadament a jutjar tota la seva obra.

El sopar, com diem, va anar molt bé. Parlaren En Sagarra, Ruiz Contreras, En Francesc Madrid... Joaquim Montero va llegir un considerable discurs, a trossos molt interessant, parlant de la seva actuació d'aquests últims anys en el teatre català. Les quartilles destil·laven amargor, pessimisme... Potser l'amic Montero està carregat de raó. Però ens fa l'efecte que la culpa de tot no és pas sempre dels altres... J. M. P.

LA MUSICA

LA FI DELS ORGUES

Ho vaig veure ben clar per primera vegada. El que diré no crec que ho hagi dit mai ningú. I és: que el dissabte vaig anar a l'Exposició a oir el gran orgue que s'inaugurava a la sala immensa del Palau Nacional, i a mida que anava tocant, s'anava congnat dintre meu el judici que: *l'orgue no és un instrument artístic*.

Per què? Perquè és d'una monotonia i d'una manca d'interès que es va fent més manifesta com més es va oint, encara que l'extraordinària varietat de registres dels grans instruments d'aquesta mena, pugui semblar que contradigui aquesta afirmació; però és que l'interès estètic de la música no depèn del color fred, igual i mecànic dels sons, sinó de l'alè viu que els fa vibrar i de l'esperit sensible que els combina. Ni el contrast més exagerat de registres sorprèn ni admira; ni els canvis dinàmics més extrems imposen ni aixequen. Tot sembla igual: el gran joc escandalós, o les llunyanes i tremoloses veus humanes; els acords dels flautats o els pintorescs jocs de campanes o de celesta. Tot sembla igual; i res de debò. Aquest és el pecat: tot es imita, infla i mecànica: no hi ha ni veus, ni trompetes, ni violins, ni campanes; només simulacions que no s'hi assemblen gaire.

I encara no és això sol: si cada joc de tubs pogués ser bufat per una ànima viva — això sí, evitant les combinacions pintoresques, i usant només les més paelles — el timbre del so, ni que fos imitat, quedaria en segon terme, i el resultat podria ser musical de veritat, perquè — i aquesta és la raó més forta que condemna sense recurs l'orgue — l'alè vital d'un home no pot escampar-se i donar vida artística a tants milers de canons sonors.

Es amplificació i inflament artificials, i les coses com més inflades, més buides. L'orgue és *l'altparlant* dels antics. L'amplificació i la reproducció prenen vida i qualitat a les obres, i tant més com major facultat té l'aparell d'amplificar o de reproduir. Per això no s'ha d'esperar mai que les reproduccions mecàniques de les interpretacions musicals puguin arribar a tenir valor artístic per molt que es perfeccionin; perquè l'emoció que concentra l'executant a l'interpretar una obra no pot repartir-se en els milers de discs que es poden emmollir de la matriu primera, ni en la il·limitada quantitat d'altparlants o d'auriculars dels aparells radiofònics que poden repetir-la.

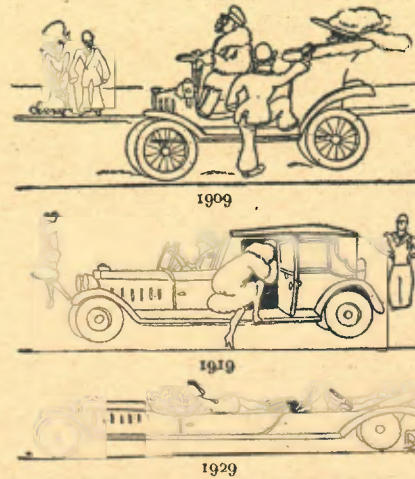
Per aquesta dispersió i diluïció de l'element vital, l'orgue quan fa molta estona que sona, passada la primera curiositat, cansa a tothom, com el dissabte passat de què parlo, avorria als milers de persones que l'escoltaven; i també per això, existeix tan poca literatura original per l'orgue, perquè els artistes, per infalible instint estètic, no s'han sentit atrets a compondre per tal instrument, fred, vanitos i mort com un gegant de cartó.

Esperem, doncs, que no es faran ja més orgues considerats com instruments musicals; esperem que desapareixeran de les sales de concert, i que s'acabarà de dir i repetir que l'orgue és el rei dels instruments. Quantes coses es diuen per rutina i sense consciència del que signifiquen!

Quedi només l'orgue, entre les ombres de les naus de les esglésies, per recordar passades idees, sensacions i creences plenes de poesia, però que no són d'avui.

Enterrem en les velles catedral·ls el titulat rei dels instruments, com s'hi enterraven, sota una llosa de marbre que els segles i els passos han anat allissant, els prohoms d'altre temps, ara pels el cos, i esborrades les xifres i els blasons.

JAUME PAHISSA.

L'evolució de l'automòbil

(Guerin Meschino.)

Aquest número ha estat passat per la censura governativa

CASINO SAN SEBASTIAN

BARCELONA - PLATJA

Restaurant a la carta i menú - Tes de moda
Sopars a l'americana - Sortida dels teatres

El rei del jazz

Sam Wooding i els seus Chocolat Kiddies

actuaran tots els dies en els tes i sortida dels teatres

MIRADOR DEL MEDITERRANI. TEMPERATURA ÚNICA A BARCELONA

Feu fer els vostres gravats en la UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Telèfon 33421

Visiteu les meravelles de la Costa Brava

[en la magnífica i ràpida moto-nau J. J. SISTER]

Sortida, dia 14 de juliol, a dos quarts de vuit del matí.

Retorn, mateix dia.

Visita a Sant Feliu de Guíxols i S'Agaró

Preu del passatge, anada i tornada, comprés suplement autocar a S'Agaró i entrada Festival: 15'50 ptes.

Passatges i detalls: VIATGES BLAUS, Rambla Santa Mònica, 15-17, telèfon 10803, i delegacions

Jaume I, 11 — Telèfon 11655

CINEMA I DISCOS

Temporada d'estiu

Ha començat el que hem convingut d'anomenar temporada d'estiu. Preus reduïts i programes a base de repeses. Pel que fa al primer punt, no hi tenim res a dir; quant a l'altre, volem fer una reflexió prèvia. Recapitular, durant els dos mesos forts d'estiu, la temporada passada, no solament és cosa lloable, sinó fins i tot desitjable. Constitueix una excel·lent *mise au point* que més o menys aprofita a tothom. És l'ocasió de veure aquells films que a un hom li van escapar,

GRETA GARBO
la protagonista d'«Ana Karenina»

perquè el seu prestigi no es féu sinó després de l'estrena, o bé reveure aquells que han plagut prou per a desitjar-ho fer. Però justament per això les repeses haurien d'ésser a base de pel·lícules d'alta qualitat exclusivament, i no trobem enraonat tornar a projectar en locals de primera categoria films de tanta vulgaritat com *Forasters a París* i *La Presumida*, com la Cines ha fet aquesta primera setmana. No diem res de *Mister Wu* i *Ana Karenina*, que, encara que dolents, els considerem capaçs de plaure a un públic prou nombros, que després de tot és el que paga.

Constatem que la temporada ha començat més de jorn, i no serà així per manca de material, puix constatem que cintes que figuren en els catàlegs de les cases distribuïdores resten encara per projectar. Aquest fet, afegit a altres que s'han donat, indica que ací, aquestes coses, lluny de millorar com fóra natural, van endarrerant.

Podem constatar una altra anomalia desfavorable al públic. L'any passat, un local com el Capitol estrenà tot l'any, i pel·lícules de qualitat, com, per exemple, *El moll dels fantasmes*, amb la deliciosa Marion Davies, i el magistral film de Pabst *Sota la màscara del plaer* (La rue sans joie). Alternava aquestes estrenes amb repeses que justament perquè no podien ésser nombroses foren sempre seleccionadíssimes. Ara els programes són estrictament a base de repeses. ¿Són aquestes les millors que en benefici del públic introdueix la Cines? Denunciem també l'arbitrarietat de l'ordre en el primer programa d'estiu ofert. Donar *La Presumida*, després d'«Ana Karenina», és un abús. Segui quina sigui l'opinió que mereixi aquesta darrera obra, i nosaltres mateixos acabem d'escriure que és dolenta, és, no obstant, ben superior a la cinta de Billie Dove.

El Pathé Cinema ha tancat les seves portes ja fa una pila de dies. Un altre exit de la Cines, la qual, amb tota la seva puixança, no ha pogut estrenar encara *Soledad* i *Els quatre diables*, que a Madrid coneixen ja.

Diguem quatre paraules dels films repesos i que mereixen recordar-se.

Spione, de Fritz Lang. Incontestablement, un dels millors films de l'any. Més cinema, creiem, que *Metropolis*, a desgrat d'un argument d'una puerilitat depriment. Un triomf per a Fritz Lang. Justament la baixa qualitat de l'assumpte indica que tot el plaer que hi trobem és d'ordre estrictament cinematogràfic. La qualitat de no ésser massa llarg, com ho era *Metropolis*, afavoreix aquesta última producció del genial director alemany.

Ana Karenina el creiem un fracàs. Vàrem conèixer els seus dos intèrprets abans de llegir la novel·la de Tolstoi; en fer això, vàrem pensar constantment en Greta Garbo

i John Gilbert i en com estaven indicats per a realitzar respectivament els rols d'Ana i de Wronsky. A la projecció vàrem conèixer una pregona decepció. El film, encara, no conserva res de l'esperit que anima l'obra tolstoiana, i és poc interessant en si.

Ello, la considerem una de les millors comèdies cinematogràfiques. Netament americana, d'ambient i d'esperit, compta amb una interpretació de primer ordre per part de Clara Bow i Antonio Moreno.

L'home que riu és una obra de P. Leni, un bon xic ambiciosa. Moments magnífics, però en conjunt llarga. Impressió de fatiga. C. Veidt, esplèndid, però molesta veure'l sentimental.

La frivolitat d'una dama és un film puríssim que devem a Lubitsch. Sempre bon gust, amenitat i ritme sorprenents. Pola Negri ens plau més en rols de plebea que en aquests dinàstics. A. Menjou, bé, com de costum. Rod La Roque, una nul·litat, com de costum, també. Ens sap molt de greu que s'hagi casat amb Vilma Banky. Quines coses s'han de veure! La dona més bonica del cinema casar-se amb un estafador semblant.

Que els amics del cinema aprofitin l'avinentesa que els ofereix la temporada d'estiu per veure aquells films que els passaren per alt quan l'estrena. Creiem útil donar aquí la llista dels que al nostre entendre han estat els grans films de l'any: *El príncep estudiant*, *I el món marxa*, *El Vent*, *La llei de l'hàmbra*, *D'home a home*, *El capità Sorrel*, *La major victòria*, *Pirata del Rin*, *Una xicota a cada port*, *Al servei de les dames*, *Spione* i *The Patsy* (La que paga el pato).

En conjunt no satisfactoris, però portant moments interessants, citem: *Quatre fills*, *Angel del Carrer*, *El jardí d'Alà*, *Or brut*, *L'Enemic* i *La batalla dels sexes*.

Indicacions someres aquestes i que no volem ni poden ésser completes, car no tenim la pretensió d'haver vist ni de bon tros tots els films estrenats a Barcelona, cosa per altra part quasi impossible.

J. PALAU

L'esperit del cinema soviètic

De la mateixa manera que cal utilitzar l'escriptura per expressar un pensament, desenvolupar una idea, o resoldre un problema i no per a lliurar-se a exercicis estrictament literaris, el cinema soviètic pensa que és essencial emprar les imatges per actuar sobre l'esperit i el cor de l'home, per a desenvolupar la seva sensibilitat i no sols per a seduir o excitar el seu ull amb acrobàcies visuals. El cinema soviètic pretén explotar, en benefici dels individus, segons llur grau d'iniciació particular, tota l'originalitat i tota la força d'irradiació del cinema. Considerant aquest com un mitjà d'expressió completament novell, no oblida mai que el valor i la puixança d'un film serà tant més gran com tècnicament més rics i més perfectes seran els mitjans emprats.

El problema de la concepció a la realització, de la realització a la coneixença general, es posa simultàniament de faïso aguda en el pla social ensem que en el pla artístic, altrament dit, sense que la forma i el fons puguin ésser mai arbitràriament dissociats.

A més a més, com que un art expressa la seva època, transposa les formes i les idees, les projecta i les exalta més enllà de l'acció i de l'ensomni, el cinema ha de realitzar abans que tot, amb una força creixent, els temps revolucionaris. Unic mitjà d'expressió a l'escala de l'angoixa i les incertituds presents, gràcies al seu caràcter universal i internacional, a la seva originalitat i a les seves possibilitats de síntesi, el cinema imposa lleis, regles i mètodes que no tenen analogia amb els de les altres arts. Serà «pura», en el sentit teòric, realista, fantasiós, educador, segons els graus i les necessitats de l'esperit, de la sensibilitat dels homes o de l'organisme social.

Per primer cop a la U. R. S. S. la qüestió s'imposa, doncs, de saber per quins mitjans i de quina manera la cinematografia assolirà els seus fins, realitzarà el seu rol i durant el període de formació obtindrà ja els resultats que contribuiran a elevar-lo de mica en mica a aquella suprema dignitat que les velles civilitzacions reserven encara únicament a l'arquitectura, a la pintura, a l'escultura a la poesia, a la música i a la dansa.

LÉON MOUSSINAC

UNA ESCOLA DE CINEMA

Es per la composició que l'ofici ha esdevingut un art.

MAUROIS

El gabinet del Doctor Caligari

La diferència de punt de partida entre el cinema americà i l'alemany és essencial i indispensable per a comprendre que, en general, es proposen dues finalitats diferents. El cinema americà fou concebut com a indústria. El cinema alemany arrenca d'una

Una escena d'«Els Nibelungs», de Fritz Lang

obra d'art. El dia que un historiador es proposi fixar els orígens d'un i altre senyalara, al començ del cinema americà, la bigarrada «troupe» del jueu Lasky i l'enorme desenvolupament de la indústria muntada per aquest senyor. Al començ del cinema alemany trobarà *El gabinet del Doctor Caligari*, de Robert Wiene i haurà de confessar que amb aquesta pel·lícula neixen els que la història futura anomenarà segurament «els primitius» del cinema.

Cal tenir en compte que els alemanys són uns nous vintius en el creure d'aquest art. Hi arribaren quan ja tot semblava dat i benèit. Més tard que els francesos i llavors que els americans, amb vigorosa empena, havien arreatonat els fulletons eròtic-sentimentals que ens servien els italians.

Potser podríem assenyalat com honrat precedent de l'escola alemanya l'escola del suec Victor Sjöström. Aquesta escola notabilíssima desaparegué, però, amb el seu director, i a l'aparèixer els alemanys ja no en quedaven rastres per les nostres pantalles.

El gabinet del doctor Caligari que, tot i els anys que té, avui encara fóra contemplada amb interès i respecte i, si tenim en compte el paper decisiu que ha jugat en la història artística del cinema, hauria d'ésser-ho amb veneració, va aparèixer en circumstàncies que convé recordar. Els americans eren, aleshores, als amos absoluts del mercat i, paral·lelament a les pel·lícules còmiques — que eren i són el millor que han produït — i a les pel·lícules de base esportiva — cavalcades, lluites, etc., etc. — i a comèdies de tècnica teatral, es dedicaven a aquelles reconstruccions immenses i costoses que tots recordem bé prou. Anàvem a veure les «grans» produccions americanes cada vegada més llargues, cada vegada amb més comparsa. Ens anunciaven els milers de persones que hi prenién part i els milions de dòlars que havien costat. Era un culte al kolossalisme que no tenia res a veure amb l'art veritable. I els alemanys no hi eren per res! El quadre s'aixamplava cada vegada i tots plegats creïem que, per això, esdevenia més important. Havíem arribat a un punt que gairebé no podíem ja respirar.

Fou aleshores, que un jove berlinès, Robert Wiene, sense facilitats financeres, ajudat només d'alguns decoradors estudiants de Belles Arts que sota la seva direcció varen pintar els interiors, trajos i paisatges que ell va voler, sense preocupar-se de la medietat dels seus recursos però amb una intuïció genial de les possibilitats d'un art que els milions i les «estars» ofegaven, va crear en dos anys *El gabinet del doctor Caligari* i va posar damunt la taula la qüestió essencial del cinema. Què havia costat tot plegat? El preu de la pel·lícula i el de l'aparèllat de presa de vistes. Quina resonància tingué, però, la projecció d'aquest film! Per primera vegada en la història del cinema no sortia a la pantalla ni un objecte ni un decorat que no haguessin estat escollits o construïts especialment per al film. Per primera vegada el món veia una pel·lícula, o sigui una obra totalment situada enfora de la convenció teatral o de la fallera esportiva. Els actors que hom hi veia ningú no podia imaginar-los sobre una escena. Tot plegat era nou. Tota la substància d'aquesta realització sorprenent era cinema, i res més.

La lliçó enorme d'aquesta obra prodigiosa — veritable fita en la història del cinema — fou que l'«atmosfera» d'un film no és mai l'efecte d'un atzar venturós sinó que, al contrari, ha d'ésser composta pacientment al *studio*. Tot i els seus defectes — fàcils, avui, passats tants anys, de descobrir — aquesta pel·lícula encetava una tendència nova — bàsicament diversa de la que cultivava Hollywood — i ella fou la llavor que, com per art d'encantament, féu sorgir el que en el nostre article anterior anomenàvem «la escola alemanya de cinema» ja que, tot i evitant de fer «caligariisme» fou sota el signe del «Doctor Caligari» que s'arreglaven els nous directors alemanys.

Cinema de composició

Alemanya havia trobat el seu camí. «Es per la composició, diu Maurois, que l'ofici ha esdevingut un art.» Efectivament. Cada

clixé, aleshores, és l'obra d'un artista. Ell hi posa l'objecte que li convé, reparteix, segons la íntima exigència de l'acció dramàtica, la llum de forma que quan vol suprimir tota una part de l'escena i no deixa en el camp de l'atenció sinó un objecte engrandit, isolat, que esdevé de seguida per l'espectador l'objecte essencial del seu pensament. Crea, en fi, un món artificial que ell sensibilitza amb la llum i dona al film, si li plau, aquella intensa vaguetat del somni que el fa obrar directament sobre aquelles

pregoneses del nostre esperit que abans només atenyia la música. I és que el film, situat en aquest terreny, hi tendeix irresistiblement cap a la música.

Amé el cinema de composició els alemanys han tingut desencerts notables, és veritat; però amb alguns encerts genials han atès els cims culminants del cinema teatral. Han compost quadros que no es borraran mai més de la memòria dels que els han contemplat. Han creat una atmosfera de film. Han comprés que la millor manera de fer participar l'esperit de l'espectador i les particularitats d'una obra no era reproduint la realitat tan exactament com fos possible, sinó prenent-ne, només, els trets essencials. Han estilitzat ardidament i han obtingut efectes meravellosos.

D'això n'han dit, alguns, expressionisme, en oposició al realisme de més enllà de l'Atlàntic. És igual. Si un director americà hagués volgut filmar, posem per cas, *Els Nibelungs*, potser hauria passat la mar per fotografiar els boscos centenaris de la Selva Negra. No sé el que hauria resultat. De totes maneres, hauríem ignorat, aleshores, el bosc que devem als decoradors de Fritz Lang. En films francesos i americans hauré vist bells exteriors, interiors exactament il·luminats. N'havéu servat un record precís, passats uns quants dies? ¿Qui no es recorda, en canvi, d'aquella selva encantada que apareix en *Els Nibelungs*? ¿Qui no reveu amb la imaginació un Siegfried bell com la eterna jovesa del món, lluminós com un raig de sol, passant entre els negres troncs enormes? Només de veure aquell bosc, que no havíem ni somniat mai, ja comprenem, d'instint, que s'hi aconpleirà el miracle. I talment com la clara figura va sortejant els troncs poderosos, endevinem que sortejara els futurs perills i que la noble testa es innabarà de glòria com la testa d'aquests arbres de fullatge espès que endevinem assolellat damunt els nostres caps. ¿No recordeu a Siegfried xiulant a l'ocell, sota l'arbre en flor? ¿No recordeu a Siegfried bevent a la font tota florida, on trobarà la mort? Aquells exteriors, com els de la festa als afores de *Doctor Caligari*, com aquell on Margarida i Faust, en la producció de Murnau, juguen amb els infants, un jorn de primavera, en el jardí de Marta, han estat creats al *studio*. Dels interiors ja no cal parlar-ne. Recordeu a Krimilda, en la sala del castell, avançant vers el poeta que va a cantar-li les gestes de Siegfried. Es tota la Edat Mitjana. Una savia il·luminació d'alguns quadros d'intimitat dels grans films alemanys, l'oposició dels tons, la caracterització de l'actor, evocant molt sovint la qualitat rembrandiana. Penseu en *Variété* de Dupont, en la cambra de Margarida en el *Faust* de Murnau, en les golfes on el poeta escriu l'argument de *L'home de les figures de cera* de Paul Leni. La llum que hi ha en aquestes composicions atia l'imaginació. Ningú no ha vist mai en la realitat res de més íntim, de més secret, i en fer-nos participar immediatament en els diversos sentiments dels personatges deixen en el nostre esperit una impressió inesborrable.

JOAN ALAVEDRA

Vegi's MIRADOR del 13 de juny.

MOBILIARI D'ART BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16285
BARCELONA

DISCOS

Una de les manifestacions més freqüents del jazz és la revista. La música d'aquest espectacle sempre esdevé grisa, únicament li dona vida la intervenció de l'interpret, així a *Say that you love me*, aprecieu una música fàcil que sempre sona igual, encara que sigui feta amb distintes notes. En canvi, a *Pompanola*, de Henderson, emprant un ritme accelerat amb accentuacions fortes del metall, assolix un conjunt més reeixit. Però, per què aquells refranys que van a donar una nota pinetresca i que no hi fan cap falta?

Sort que Jack Hylton amb la seva excel·lent orquestra sempre dona vida pròpia al jazz. Ara, a París, al teatre dels Champs Elysées, s'ha presentat sol amb el jazz, demostrant que ell pot donar vida a un espectacle, sense necessitat de servir de pretext a la dansa, ni com a número de revista, i per això no té d'acudir a obres plenes de divagacions simfòniques com fa sovint P. Witheman, sinó que amb un nombre d'executants més reduït i per tant amb menys possibilitats, aconsegueix, amb obres que hom qualificaria de vulgars i situades totes dintre del camp propi del jazz, uns efectes sorprenents, que basten per a omplir tota una vetllada demostrant com el jazz ha assolit el seu nivell essent una de les expressions més autèntiques de la vida moderna. Aquest mes, impressiona *In the shadows* de Finck, compositor sempre remarcable, que amb una melodia clara i resolta us dona un optimisme gairebé enlluernador. En canvi, el vals *For old time's sake*, de Jack Hylton, us fa adonar d'aquell excel·lent solista de saxofon, però també un solista local que si no amb massa extensió de veu, a les notes altes, conseqüeix amb una modulació perfecta, donar vida a una melodia no massa reeixida.

L'Orquestra Victor s'uneix ara amb el baríton Nat Shilkret, per més que no li fa cap favor. *Wear your sunday smile* resulta tot plegat amb massa sonoritat, que vol amagar la pobresa de temes. *Nagasaki*, que dobla a l'anterior, va de ple a la popularitat i per això Nat Shilkret cerca aquells procediments de cant excessivament nasal, que tant lleig i fa, però que té molts prosèlits.

L'orquestra alemanya Narek Weber es distingeix sempre per una rara perfecció de conjunt, encara que de vegades derivi a un automatisme que la fa semblar una perfecta música de regiment. Aquesta vegada impressiona *Nada quiero saber de Lill*, charleston que s'aguanta bé i al qual només fa nosa el títol. En canvi, al dors porta *Otro coñac*, francament dolent. El senyor que canta sembla oblidar que l'escolten, i això sempre es un mal.

J. G.

Say that you love me (Robins-Meyers) charleston, de la comèdia musical «Hello Yourself», Orquestra Waring's. Pennsylvanians. Cia. del Gramòfon, AE 2625.

Pompanola (De Sylva-Brown-Henderson) charleston de la comèdia musical «Three Cheers».

For old time's sake (De Sylva-Brown-Henderson) vals. Orquestra Jack Hylton. Cia. del Gramòfon, AE 2595.

In the shadows (Finck) charleston.

Wear your sunday smile (Rusaff) Medley-fox-trot. Orquestra Victor i Nat Shilkret. Cia. del Gramòfon, AE 2615.

Nagasaki (Mort Dixon-Harry Werren) fox-trot.

Nada quiero saber de Lill (Egen-Schawabach) charleston. Orquestra Marek Weber. Cia. del Gramòfon, AE 2544.

Otro coñac (May-Egen-Roller), charleston.

KINODEION

Dissabte passat, al Círcol Artístic, el senyor Eugeni Tarragó, presentat pel dramaturg i poeta Ambrosi Carrion, va fer una exhibició del «Kinodeion», nom amb el qual designa un nou procediment que consisteix a donar el sincronisme de la poesia i la pel·lícula.

L'exhibició del senyor Tarragó es compongué de poesies de Guasch, Sagarra i Carrion. D'aquest darrer, trià el poema *Niobe*, interpretat a la pantalla per Aurea de Sarra.

El mateix senyor Tarragó era el rapsoda que recitava les poesies.

L'assaig, veritablement, sembla poc reeixit. Ja veurem en què es convertirà amb el temps.

AL «METRO»

— Quan serem casats, t'ajudaré a passar els mals de cap.
— Però si no en tinc.
— No hi fa res; ja en tindràs.

(Ric et Rac.)

VIATGES MARSANS, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

Informes
i Pressupostos gratis

DE LES ARTS

Les botigues barcelonines

El panorama de les botigues de Barcelona és d'una diversitat decorativa impressionant; reflex inevitable del repertori caòtic de la nostra arquitectura. Davant d'un repertori tan divertit és incompreensible tota mena de disbauxes ornamentals en la decoració de les botigues; però això no exclou, evidentment, la renovació ben orientada.

Aquesta renovació, cal constatar-ho, és cada dia més afnada en l'obra d'alguns ar-

al costat de troballes raonades i d'uns resultats convincents hi havia «noves» solucions ornamentals que sols consistien en un canvi de motius decoratius, subsistint, per tant, el mateix concepte gratuït de la decoració anterior que volien aterrar.

Quan aquí a Barcelona s'han decidit a seguir la moda renovadora, molts decoradors han començat a assimilar-se les deixalles de l'Exposició de París del 1925. En les noves botigues de Barcelona es pot constatar, en efecte, un canvi d'ornamentació, però hi ha el mateix concepte banal de l'època dels dauradets renaixentistes. El resultat és encara més deplorable.

Posem un cas de mal gust, de l'època anterior: El restaurant «La Lluna», per exemple, al costat d'un altre, del temps actual, amb pretensions també moderníssimes: L'interior del bar «Núria» o la façana de la «Banca del Mueble»; i tot seguit veureu que estan a la mateixa altura estètica.

Doncs, aleshores, quin és el camí a seguir?

Qualsevol, amb tal de continuar el bon sentit de totes les bones èpoques decoratives. És qüestió, abans de tot i per sobre dels estils, tenir una dosi indispensable de lògica i bon gust, sense la qual no hi ha decoració possible, cosa, pel que sembla, no gaire abundant avui dia.

Per això cal assenyalar amb entusiasme la inauguració de les comptades botigues de presentació reeixida que de tant en tant apareixen en els nostres carrers.

La que reproduïm és una d'aquestes; l'austeritat de la seva façana no és una solució de comoditat, com en altres realitzacions de tendències modernes. La simplicitat és, en aquest cas, preconcebuda. Amb una superfície llisa, uns brancals axamfranats, unes lletres enfonsades, un aparador senzillíssim i un baix relleu de metall, l'arquitecte Antoni Puig-Gairalt ha compostat una façana de gran distinció.

El baix relleu de l'escultor Josep Granyer és una mostra més del temperament exquisit

quitectes, però en el ram decoratiu la marxa és menys notable. La majoria de cases noves construïdes amb un cert bon sentit han de suportar unes «sabates» insuportables; i no cal remarcar la importància d'aquest element en la *tenue* de la construcció; ja que una casa amb els baixos de bon gust és com una noia ben calçada; i tampoc cal remarcar, en aquest cas, la importància d'aquests altres baixos.

Semblances a part, si busquem la causa de la inapropiada presentació dels nostres establiments comercials em sembla que aviat la trobarem: La intenció de la majoria dels botiguers en inaugurar el seu local, és la «espèrta». Sigui com sigui, la qüestió està a presentar la botiga amb més faralla que la de la vorera del davant. I per això veiem farmàcies que semblen pastisseries, pastisseries que semblen joieries, joieries que semblen merceries, merceries que semblen... etc., etc.

Al costat de tota aquesta fatxenderia, trobareu — particularment en els barris de la ciutat vella — un seguit de botiguetes humils i discretes sense ostentació de cap mena, amb els atuellis indispensables de l'ofici i un benestar inefable en llurs interiors. El mateix podríem dir de molts magatzems moderns en els quals l'entrada del públic no compta. En el moment que hi ha la preocupació decorativa, comença la desorientació; i per això és un retrat que cal fer als nostres decoradors, puix actualment hi ha molts comerciants que, amb clar sentit, abandonen la presentació de la botiga als indicats especialistes.

D'aquests especialistes decoradors, malauradament, en tenim menys del que convindria (en aquest moment la meua memòria sols recorda: Badrinas, Llangueres, Busquets, Marco i Vayreda) i com que els arquitectes intel·ligents tenen altra feina, la direcció artística del projecte d'una botiga és indeterminada.

En mig d'aquest confusióisme sempre ha existit una tendència predominant en l'estil de les botigues, la qual, evidentment, depèn de la visió arquitectònica. Ara som en plena recerca de l'estil nou, per tant, projectes d'establiments amb concordança amb la nova modalitat. Però aquí a Barcelona les coses arriben amb un cert retard, i en qüestions de decoració aquest retard és evident.

Degut a l'Exposició s'han inaugurat moltes reformes d'establiments barcelonins. L'estil predominant, ultra els indispensables enllestiments tradicionals, ha estat una continuada exhibició del repertori cubista-decoratiu de l'Exposició d'Arts Decoratives de París del 1925. Aquella Exposició fou un esforç desesperat per a voler ésser modern;

Oleguer Junyent o la felicitat

I. L'Aprenentatge

Aquest home rodanxonet i baixet que avui dia és l'àrbitre de l'escenografia i de la decoració a l'engròs, i el factòtum de l'Exposició de Montjuïc, pot ésser ofert com l'encarnació de la felicitat. — Esteu content, treballau de gust, Junyent?, li preguntem. L'home abaixa pudorosament els ulls, no pot reprimir un somrius beat i respon: — No diré que no... — Sou feliç?, insistim. Oleguer Junyent no pot per menys de dir, discretament, com tement d'abusar de la Providència: — No em puc queixar...

No calia fer-l'hi confessar: prou es veu en el seu tracte, en la seva conversa, en el seu somrius gairebé constant, que Oleguer Junyent és feliç. Però ara sabem per boca d'ell mateix que sempre ha estat feliç. Oleguer Junyent és feliç de naixença. Un dia ens deia: he tingut la sort de veure realitzats tots els meus ideals, àdhuc els més quimèrics. De tota la vida havia somiat, per exemple, amb delícies de conèixer la ciutat santa de Benarés i sobretot el Japó! I vet ací que un dia em vaig trobar a Benarés i després a la terra del Sol Ixent... I així per l'estil.

Oleguer Junyent i Sans, solter, natural de Barcelona, de 52 anys d'edat, veí del carrer de Bonavista, núm. 22, nasqué l'any 1877 a can Carnestoltes del Born.

L'avi Junyent, el fundador de la dinastia carnestoltesca, fou un corder i espardenyer del Born que aconseguí la celebritat barcelonina per raó del seu fenomenal bon humor i per les seves dots d'iniciativa i organització. Ell fou l'organitzador del Carnestoltes barceloní que pocs anys després d'ell, de dia en dia més ufanós, arribà a rivalitzar amb els carnestoltes més cèlebres. D'ací en pervingué el sobrenom de Carnestoltes atorgat per vot unànim a can Junyent del Born. D'aquest Junyent I es conta que una vegada confeccionà una imatge del Carnestoltes articulada i movimentada. Ja se sap que les festes del Carnestoltes català comencen amb l'arribada triomfal d'aquesta majestat: els prohoms de la carnestoltada el van rebre amb música, allocucions i galindaines. L'avi del nostre Junyent arranjà així la simulació de l'arribada de S. M. el Carnestoltes: el maniquí que representava aquest personatge anava abillat, com de consuetud, a la moda senyorial del segle XVIII; l'avi Junyent, sempre encarcerat i quiet simulava un ninot, mentre que el verdader ninot no cessava de saludar a tort i a dret, com una persona vivent.

El pare d'Oleguer Junyent continuà l'espardenyeria del Born i la faccía anual de l'avi; i així fou com arrelà el Carnestoltes barceloní, d'uns quants anys ençà, agnita de nou. En aquella hora d'arribada carnestoltesca, en 1860, el cèlebre J. Anselm Clavé escriví un recull bilingüe de carnestolteries al·lusives al Carnestoltes barceloní, recull que Innocenci López, fundador de *L'Esquella* i *La Campana* i pare de l'actual Antoni López, el de la Rambla del Centre, edità amb el títol d'*El Carnaval de Barcelona en 1860, aliñado en prosa y en verso por J. A. Clavé y J. M. Tarrés*. Aquest llibre, ja que es tracta d'un verdader llibre de prop de 200 pàgines i en 8.º, està dedicat a l'avi Junyent en la següent forma:

DEDICATORIA

al venerable ciutadà de Barcelona

SEBASTIÀ JUNYENT

president de la Societat del Born

SONETO

Al rústich só del corú, jo avui os cant,
Mon bon amich, SEBASTIÀ JUNYENT,
De egregia Junta digne president,
Plaga entre's plagas, gat del botavant.

Vos sou lo cap que disposau constant
Del REY DELS BOIGS lo bell recíbitment;
Vos sou la veu que crida al brau jovent
En torn lo lilit del HÈROB agonisant.

Vos sou, qui de corus nobles recullint,
Calmau miserias, d'aquest sigle afront,
Frescos pàmpuls y llors ufà ceynint:
Vos sou qui promovéu lo contrapunt

Que als pobres obre més seré horizont...
Y per só os dedicam el llibre adjunt.

CLAVÉ

Oleguer fou el més petit dels tres germans. El gran fou el ferm pintor Sebastià, de tants anys ha desaparegut; el germà mitjà fou una germana, anomenada Maria, la qual emmaridà i anà a establir la família a

una torre que adquirí al carrer de Laforja, a Sant Gervasi. A una edat avançada el pare perdé la salut. Com que tenia fet un bon pecó, plegà la corderia del Born i se n'anà a viure amb tota la família a una torre que tenia adquirida en el carrer de Mulet, a Sant Gervasi. Això passava cap allà els anys 1904 ó 1905. Allí morí la mare. Aleshores el nostre escenògraf i el seu pare se'n van a viure a casa la germana Maria, al carrer de Laforja. El germà Sebastià s'havia casat cap al 1900 i havia fundat família a part. En 1911 morí el pare.

Oleguer Junyent havia anat a estudi en un col·legi de primer ensenyament del barri del Born. El germà Sebastià, que tenia deu anys més, s'havia decantat resoltament cap al conreu de la pintura pura, i els pares li facilitaren del tot aquests estudis, refats que Oleguer seria el continuador del bonic negoci de corder. Quan el nostre Oleguer revelà les seves inclinacions artístiques hi hagué gran desori a can Carnestoltes del Born: Oleguer i els seus pares hagueren de passar pel drama, tan freqüent en les famílies, de la vocació contrariada: ja n'hi havia prou d'un dropo, allegava la bona gent. El petit

classes de Llotja, sota el mestratge de Flui-xenc i Serra Person. Alhora aprofitava els concells de Caba, que era mestre particular del germà gran. En fer vint anys, o cosa així, el gentil Oleguer abandonà el taller Urgellès pel de Moragas i Alarma, els dos escenògrafs que heretaven quelcom de la fama del gran Soler i Rovirosa i que just en aquells dies s'associaven. Al cap de mig any, el nostre Junyent assolí el gran ideal d'entrar a treballar, enc que de temporer, al taller del geni de l'escenografia, Soler i Rovirosa. — Enlluernament...

Durant els primers temps d'estada a aquest taller, Oleguer Junyent alternava aquest treball amb el fadrinatge al taller Moragas i Alarma. Aviat, però, pogué entrar a treballar assíduament al taller Soler i Rovirosa, del qual al poc temps arribà a ésser cap dels operadors. El mestre s'hi confià del tot i arribà a estimar-se'l paternalment. He llegit les lletres que durant l'estada de Junyent a París li adreçà el famós escenògraf; s'hi cospa l'amable camaraderia més que la superioritat.

En 1898, quan Junyent tenia 21 anys, Soler i Rovirosa delegà al seu deixeble un en-

OLEGUER JUNYENT. — L'aplec de Sant Medi

(Col·lecció Plandiura.)

Oleguer, que aleshores comptava catorze anys, proposà un arranjament al greu conflicte: es dedicaria a l'escenografia, que és un gènere pictòric que permet de començar l'aprenentatge amb sou. Tal dit, tal fet: Oleguer deixà l'escola a una edat tres anys més tendra que la que tenia el seu germà en posar-se a estudiar la pintura, i entrà d'aprenent al taller de l'escenògraf Urgellès. Així fou com la vida d'Oleguer Junyent es decantà cap a l'escenografia en lloc de decantar-se cap a la pintura pura, segons era el seu desig. Una contrarietat? Ja hem dit que Oleguer Junyent és un home feliç de naixença. Això que semblava una contrarietat fou la més afortunada decisió de tota la vida d'aquest artista. És cert que encara avui dia prefereix la pintura pura a l'escenografia i a la decoració; però aquestes dues arts aplicades li han atorgat tanta fama i fortuna que Oleguer Junyent ja veu propera l'hora que podrà abandonar-les gairebé del tot per a dedicar-se primordialment a la pintura pura.

Al taller Urgellès, Junyent treballava durant tot el sant dia. De nits assistia a les

càrrec que no li era possible enllestir a l'hora necessària. Aquesta feina valgué a Junyent unes 1000 pessetes, les quals despengué en un viatge per Espanya, viatge que durà tres mesos. Fou una escapada fecunda. No solament Junyent badà molt i molt profitosament, sinó que, treballador de mena, fixà el més punyent de les seves visions exòtiques en una sèrie de notes a l'oli i a l'aquarella que foren una revelació quan l'artista les exhibí en el saló d'exposicions que el diari *La Vanguardia* tenia a la Rambla dels Ocells, junt al magatzem *El Siglo*. L'obra més important d'aquesta primera exposició, una aquarella de gran tamaño, fou adquirida per 1000 pessetes, donades voluntàriament, ço que per aquell temps era un preu exagerat. Així la fortuna feia que amb una sola venda Junyent recobrés tot l'import del seu viatge. La sort seguia perseguint el nostre decorador escenògraf.

— Què hi voleu fer? — diu Junyent. — És clar: contra la força no hi ha resistència.

JOAN SACS

Es de doldre...

...que en l'Exposició Internacional d'Imateria Popular, inaugurada el dia 29 del mes passat en el Palau de Belles Arts de Brussel·les, Catalunya només estigué representada per uns quants peces dels nostres col·leccionistes Pere Ynglada i Colomines. I sort n'hem tingut, encara, d'aquesta aportació, ja que a no ésser pel contacte internacional amb els principals esdeveniments artístics europeus que constantment manté En Pere Ynglada, ni aquesta reduïda — però també valuosa — aportació hauríem pogut exhibir.

Afegim aquest mèrit als molts que, sense fer gens de soroll, contreu sovint Pere Ynglada.

L'home més bell del món

Llegim a *L'Intransigeant* que a Darmstadt es farà una exposició d'obres entre artistes de diferents països, especialitzada en la representació «del rei de la creació», amb tota la seva bellesa, el seu comportament, la seva força i les seves febleses.

Sembla que la intenció dels organitzadors és trobar un model adequat que serveixi de control, de la bellesa masculina.

Ultra els possibles fragments de bona pintura, augurem en aquesta exposició un nombrosíssim contingent de públic femení, per allò de «a veure si serà el meu tipus».

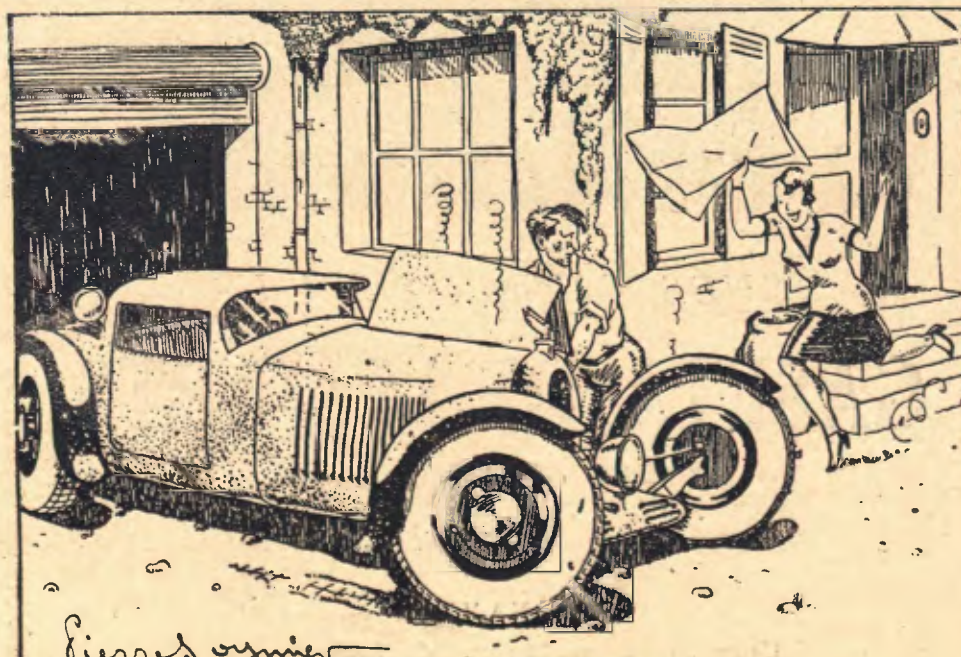
I després encara hi haurà qui no cregui en l'humorisme alemany!...

— Que tornes a casa, noi? Em creia que t'havies barallat amb la teua dona.
— Sí, però és que acabo de trobar una cosa espèrta per contestar-li.

— Que s'ha pensat que li paguem perquè escolti la ràdio?
— Oh, com que no vol que escolti darrera les portes, bé m'he d'entretenir

La senyora, entusiasmada. — Veus com l'havíem mort de debó?

(Le Rire.)

BRASSALETES FANTASIA
BRÚCHES NOVELTAT
J. ROCA
— JOIER —
RAMBLA DEL CENTRE 33
PASSATGE BACARDÍ 2

Exposició Internacional de Barcelona

Oberta fins a les dues de la matinada

Cada dia, fins a les nou de la nit, el públic podrà visitar les instal·lacions industrials dels Palaus de Comunicacions i Transports, Electricitat i Força Motriu, Art Modern, Alfons XIII, Reina Victòria Eugènia, Vestit, Agricultura, Alimentació, Meridional, Missions i Indústries Químiques.

La secció de l'Art Antic del PALAU NACIONAL estarà oberta igualment al públic cada dia, de deu a una del matí i de quatre a set de la tarda, sempre que no hi tingui lloc cap festival.

Gran Parc d'Atraccions Roserar - Miramar - Poble Oriental Font del Gat

SECCIO JAPONESA AL PALAU ALFONS XIII
VENDA D'ARTICLES JAPONESOS

PREUS

Entrada al recinte de l'Exposició 2 ptes.
Entrada de cotxes al recinte 4 »

PALAU D'AGRICULTURA I ALIMENTACIÓ

Gran Festival Nocturn

el dia 16

Festa de Ntra. Sra. del Carme
a dos quarts d'onze de la nit

Concerts, Balls populars, Caramelles, Obsequis en els Stands
Focs artificials

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vostè pateix d'Albuminúria, Litiasis úrica (mal de pedra), Bronquitis paronquimatosa, Nefritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn
amb ampolles de litre i de mig litre
i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

CARRER HOSPITAL, 32, v. SALMERÓN, 133

Anunciar

a

MIRADOR

és donar a conèixer
un producte
per tot
Catalunya

FLIT

NO SE VENDE A GRANEL
Exigiu el bidó amb el
franja negra precintada

MATA: Moscas, Mosquitos, Polilla, Chinchas, Cucarachas, Hormigas, Pulgas

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director

Carles Ossorio

Autoritzacions per
a noves indústries

Noves instal·lacions
canvis i trasllats

Certificats de
productor nacional

Expedients de protecció
de l'Estat

Representant especial
a MADRID

Contribució industrial
territorial, utilitats

— Si ara fa sis anys m'hagués comprat un Citroën, no m'hauria sortit tan car com el tren on vaig trobar-te.

(Le Rire.)

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Tele.: "CARBUROS"

Mallorca, 234
BARCELONA

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MANGANESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i pessas seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTÒGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

SUBSCRIVIU-VOS A LA

GASETA DE LES ARTS

DIRECTOR: Màrius Gifreda
ART ANTIC: Joaquim Folch i Torres
ART MODERN: Rafael Benet

ABONAMENT

Un any: Barcelona, 17 ptes. — Península, 18 ptes.
Un trimestre: Barcelona, 6 ptes. — Península, 6'50 ptes.

Redacció i Administració: VIA LAYETANA, 37 - BARCELONA

Demaneu "BABY-LAX"

El millor
Laxant-Purgant

Subscriviu-vos a MIRADOR

SETMANARI CATALA

Pelai, 62. - BARCELONA

*BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En _____
que viu a _____
carrer _____ n.º _____ se subscriu a **MIRADOR**
pel preu fixat de 2'50 ptes. trimestre.

de _____ de 19 _____

Signature